

Láczay Szabó Károly ur kova-malomkö-gyára Sáros-Patakon, melynek készítményei a Londoni világkiállításon jutalom-érmet nyertek, átment egy részvény-társulat birtokába

Sáros-pataki kovamalomkö-gyári egyesület

ezime alatt:

Már Láczay Szabó Károly ur kezelése alatt évről-évre annyira fokozódott kelendőse ezen francia modorban készített malomköveknek, hogy azok, a kik malomkö-szükségletüket ezen gyárból fedezték, újabb megrendeléseknél mindig ugyanazon minőségű köveket kívántak, a melyeket már előbb nyertek, mely körülmény azok kitűnő voltáról és hasznavehetőségéről a legkétségtelenebb bizonyítványt nyújtja. A részvény-társaság, mely Láczay Szabó Károly urat a gyár további vezetésével is megbízta, — különösen oda fog törekedni, hogy a legkelendőbb átmérőjű kövekből mindig néhány pár a gyárban készletben legyen, hogy a beérkező megrendelések azonnal teljesíthetessenek.

A kövek kétféle minőségűek, minőlfogva két osztályra osztatnak.

Az I-ső osztályú sáros-pataki kövek keményebb fajuk lévén, nagy előnnyel használhatók gőz- és malmokban fehérítésre; már első fellépésüknél a francia kova-malomkövekkel versenyre keltek és ezek roppant árát tetemesen leszállították, és a mellett, hogy a francia kövekkel egy sorba helyezhetők, sőt ezeket némely tekintetben, különösen tartósságra nézve, felülmúlják, ezeknél tetemesen olcsóbbak is.

A II-ik osztályú sáros-pataki kövek különösen a száraz és síma vagy paraszatos örlésre valók, és mindennemű gőz- és malmokban, vízi, szél és szárazmalmokban alkalmasak. Ezen különös szépségű rejtés kováfj egyedül csak a sáros-pataki határban jön elő és az abból készült malomkövek mindennemű gabonafajok örlésére kitűnők és győzősek. — Főelőnyük pedig, a mi a legnagyobb ritkaság az, hogy rozsa örlésre párjuk nincsen; — végre a szosz és pálinka gyárakban a kukorica örlésére igen keresettek.

A legkelendőbb malomkövek ára helyben Sáros-Patakon, páránként osztrák értékben.

Átmérő:	36"	38"	40"	42"	44"	46"	48"
Ár:	160 ft.	170 ft.	180 ft.	190 ft.	200 ft.	210 ft.	220 ft.
Átmérő:	36"	38"	40"	42"	44"	46"	48"
Ár:	120 ft.	130 ft.	140 ft.	150 ft.	160 ft.	170 ft.	180 ft.

A felső könek rendes magassága 12", az aljköé 10", ezenfelül minden hüvelyk 2 ft. 70 krral számítatik; alacsonyabbaság tekintetbe nem vétetik. A megrendelések minden pár köre 50 forint előpénz beküldése mellett, még pedig néhány héttel előbb, mintsem a kövek szükségeltetnek, történnek, egyúttal pontosan meghatározandó a kö nagysága, a lyuk bősége, valamint az irány, vajjon jobbra vagy balra lézen forgásuk, végre miféle malomra és örlés nemére szükségeltetik és melyik osztálybeli legyen a kö.

A megrendelések vagy Pesten Gubitz és Roth uraknál, Széchenyi-utca 3-dik szám alatt, vagy Sáros-Patakon „A sáros-pataki kova-malomkö-gyári egyesület” ezime alatt levél útján történhetnek. — A kövek csak készpénz fizetés vagy utánvét mellett küldetnek el a kikötött időben. — Pest, 1869. márczius havában.

478 (8—18)

Legszebb és legolcsóbb képes folyóirat.

Előfizetési felhívás

TARKA VILÁG

KÉPES REGÉLO
szövegben és rajzokban dús változatosságu folyóiratra.

Előfizetési feltételek:

Postán küldve, vagy Buda-Pesten házhoz hordatva.

Félévre (július—december) 3 ft. — kr.
Évnyegyedre (július—szeptember) 1 ft. 50 —

Folyó évi januártól kezdve teljes számu példányokkal még folyást szolgálhatunk. Előfizetési ár (január—június) 3 ft.

A pénzes levelek bérmentes küldése kéreik.
Gyűjtőinknek tíz előfizetett példány után tisztelet-példánnyal kedveskedünk.

A „Tarka Világ és Képes Regélő” kiadó-hivatala, (Pest, egyetem-utca 4-dik szám alatt.)

Nincs többé szeplő, naptólelűtés. sárga arezfolt, redő.

A szépséget és ifjúságot csak a világhírű

EAU, de LYS de LOHSE

szépitő lilimtej adhatja vissza.

Ezt a porosz királyi orvosi hatóság megvizsgálta, valamennyi kitűnő orvos és az orvos-egylet, számos nő és férfi egyedül ezt ismert el hibátlan szépitő-szernek. — Ára egy nagy üvegen 2 ft. 50 kr., kisebb 1 ft. 30 kr., postán 10 krral több.

Főraktár Berlin, Jägerstrasse 46, Lohse udvari szállitmányos.

Pesten Török József

gyógyszertára, király-utca 7. szám; továbbá Debreczen: Borsos. Szatmár: Borményi. M.-Berényi. Nárcisz. Eszék: Deszáchy. N.-Varad: Molnár. Temesvár: Pöcher. Kolozsvár: Wolff. Pozsonyban: Dr. Schneberger. Keszemén: Katona Zsigmond gyógyszerész uraknál.

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomatott saját nyomdájában Pesten 1869 (egyetem-utca 4-ik szám alatt).

Az angol eredeti kiadásból már 200 ezer példány kelt el és eddig 8 nyelvre van fordítva.

A szerző saját kiadásában megjelent és Pesten az EGGENBERGER-féle könyvkereskedésben, valamint minden más könyvtárban is kapható:

A nemzőképesség és időelőtti csökkenésének okai

valamint oktatások annak

tökéletes visszaállítására.

Mindazonkaj ajánlja, kik mértékelen kihasználják, tilkos bűnök és ragály követ-kezményeiben szenvednek.

Azonkívül oktatások a házasság céljairól és kötelességeiről, valamint gyógykezelés a közönséges képtelenség és terméketlenség körül.

Irtá CURTIS J. L., gyakorló orvos Londonban.

Néhány ábrával.

Ára vászonba kötve 1 ft. Postán bérmentesen küldve 1 ft 10 kr.

Curtis könyvét „A nemzőképesség,” öregnek és fiatalnak kel-lene bírnia. Ez egy kitűnően írt orvosi munka, mely azon szomorú beteg-ségek gyógykezeléséről szól, melyek már annyi számos életbontást okoz-tek tönkre.

Liebig tanár

hús-kivonata Dél-Amerikából (Fray Bentos).

Liebig-féle hús-kivonat-társaság Londonban.

Nagy megtakarítás háztartások számára.

Erőteljes húslevesek azonnali előállítására.

Készítése a megjobbitása a levelek, mártalék s vékony étkeknek stb.

Erősítő anyag gyengék s betegek számára.

Aranyéremmel kitüntettetett az 1867-iki párisi, 1868-iki havre-i kiállításon.

A hús-kivonat csak akkor valódi, hogyha a téglék mindegyike báró Liebig tanár és dr. Pettenkofer M. aláírásával ellátva vannak.

Részletes árak egész Magyarországra nézve félegy száma:

1 angol font 1/4 angol font 1/8 angol font 1/2 angol font
5 ft. 80 kr., 3 ft., 1 ft. 70 kr., 92 kr.

Kapható: minden előkelő kereskedések s gyógyszerárakban. 556 (4—52)
Nagybani raktár, a társaság levelező tagjánál Thallmayer és társánál Pesten.

Előfizetési feltételek: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. — Fél évre 5 ft.

Csupan Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. — Fél évre 3 ft. — Csupan Politikai Ujdonságok: Egész évre 5 ft. — Fél évre 2 ft. 50 kr.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok illetőleg: Egy négyzet hasábjátott petit sor vagy annak helye egyszeri ígátásnál 10 krra, háromszori vagy többszöri ígátásnál csak 7 krra számítatik. — Kiadó-hivatalunk számára hirdetmények elfogad Bécsben: Oppellik Alajos, Wollzeile Nro. 22. és Haasensteint és Vogler Wollzeile Nro. 9. — Bélyeg-díj külön minden ígátás után 30 krajczár.

Bancel Désiré.

Az 1869-ik év eseményei nevezetes lapot fognak képezni Franciaország történelmében. Ma már tudjuk, hogy a nemzeti akarat békés nyilvánulása győzelemre jutott, s örvendetek ez nemcsak Franciaországra nézve, hanem általános szempontból is, mert csak akkor mondhatjuk majd el, hogy valóban civilizáltak vagyunk, ha a háborúk és forradalmak kora lejárt. S hogy azon politika, melyhez Franciaország az utóbbi választások által legalább egy lépéssel közeledett, erre vezet: azt bizony remélhetjük.

Az utóbbi általános választások ugyanis Franciaországban oly szellemben ütöttek ki, mely kétségen kívül helyezte, hogy a nemzet megelégtelte a gondnokságot, s elérkezettnek véli az időt arra, hogy a közügyek vezetésére befolyást gyakorolhasson.

Franciaországban, mint tudjuk, az általános szavazati jog uralkodik. E joggal élt közlebről az országának közel 8 millió polgára, s bár a kormány a nyomás minden eszközeivel élt, középpárti és baloldali jelöltekre szavazott mintegy negyedszáz millió, legalább így hirdették a lapok, s kimutatásai szerint a kormány mégis mintegy 52 szótöbbségre számított a kamarában. — A császár egy rendkívüli ülészakot hívott egybe június 28-ára, az igazolások eszközzése céljából, azonban az igazolási esetek is alkalmat nyújtottak a pártok állásának megítélésére. — A régi többség oszlásnak indult, számos tagja áttért a középpárthoz, mely egy 116 aláírással ellátott interpellációt küldött a kormányhoz intézni az iránt, vajjon hajlandó-e az ország akaratát figyelembe venni s gyakorlati érvényre emelni a miniszterfelelősség elvét, valamint a törvényhozó testületnek kezdeményezési jogot engedni? Abban egyeztek ugyanis meg, hogy egyelőre a két kívánat körül összpontosítsák minden erejüket, s szá-

mithattak a 38 baloldali tag támogatására is. A kormány e 154 szavazat ellenében csak 144-el rendelkezett, mert az összes képviselők száma nem több 298-nál. Az 52 szótöbbség nyom nélkül eltűnt!

Mielőtt azonban az említett interpellációra került volna a dolog, a miniszterium júli. 11-én beadta lemondását. A császár a lemondást elfogadta, s a törvényhozó testülethez intézett üzenete nevezetesen közeledést tanúsít a középpárt programjához.

Nem hiszszük ugyan, hogy a középpárt

előre, mely megnyugtatólag hat reánk is, mint kiknek saját érdekünkben ohahtanunk kell, hogy Franciaországban, legalább a közel jövőben, a dolgok rendje erőszakosan meg ne zavartassék.

Lesz alkalmunk a lefolyt események szereplői közül többeket is bemutatni olvasóinknak. Ma egyik legkitűnőbb baloldali képviselővel kezdjük, kinek megválasztatása kiváló fontossággal bír.

Mint mindenütt, úgy Franciaországban is a fővárosi választások keltettek legtöbb érdeket, s volt még ezek között is fokozat. A mi volt például nálunk a Tereztváros, az volt Párisban a 3-dik választó-kerület, hol Ollivier, a középpárt egyik vezértagja, kit azonban a kormány is minden befolyásával támogatott, s Bancel, a határozottan ellenzéki, állottak egymással szemközt.

Bancel néhány ezer szavattal győzött, de azért Ollivier is tagja lett a törvényhozó testületnek egy vidéki kerületből, s mint az események megmutatták, korántsem teljesült be a középpártiak azon jóslata, hogy ha Ollivier Párisban elbukik, elbukott a középpárt politikája is.

Napoleon császár azért, mert Párisban a szélső ellenzékiek győztek, nem a reakcióhoz nyult, mint azt neki ugynevezett barátai, de a mi felfogásunk szerint legnagyobb ellenségei tanácsolták, hanem inkább szakított a régi politikával, s eleget tett a nemzet békésen nyilvánuló akaratának. Ha valami, úgy csak az mentheti meg, ha megoszttja a nemzettel az uralkodást.

Bancel nem most szerepel először, de azért még sem tett annyit, hogy életirátával hosszasan kellene foglalkoznunk. Drôme megye (département) Valence városában született, hol atyja hírneves orvos volt. Bancel Désiré huszonötödik évét töltötte be, midőn az 1848-iki forradalom kiűztötte. Az

BANCEL DÉSIRÉ.

ekkor már tökéletesen érett és művelt ifjú, komoly kérdésekkel foglalkozott. Tanulmányozta a pénzügyi helyzetet, de legtöbb fejtörést okozott neki is a munkás-kérdés megoldása. A februári napok melege őt is felhangolt s szívvel-lélekkel köztársasági lett.

Rögtönzési és szónoki tehetségét a köztársasági eszmék szolgálatára ajánlotta föl. Bejárta a vidéket, s mint a szabadság apostola a testvériséget hirdette. Bancel nem sokára népszerű lett, s az 1849-diki általános választások után az alig 26 éves ifjút már mint Drôme-megye képviselőjét a törvényhozó testületben látnak. Természetes, hogy a baloldalon foglalt helyet. Befolyása, huszonhat évvel, még nem lehetett döntő, hanem azért meghallgatták, a mi a 49-ki kamarában már elég nagy dolog volt. Küzdött a reakció minden formája ellen, s tagja volt az ugynevezett hegypártnak.

A december 2-ki államesiny őt is száműzte. Brüsszelbe ment, s idejét folyton tanulmányozásra fordította, úgy hogy egyetemi tanszékre is nyert meghívást, melyet el is fogadott.

Foglalkozott a költészettel is, és pedig nem minden elismerés nélkül.

Hat hónappal ezelőtt visszatért Párisba, s a már-már elfeledett ember feltűnt újból. Szónokolt a választási gyűléseken, s magával ragadta a kedélyeket. Kérlelhetlenül ostromozta a császári politikát és kormányt, s ezért „engesztelhetlen“-nek nevezték el. Az engesztelhetlennek most egész pártot képeznek, s a mi szélső-balunkhoz hasonlíthatjuk őket, természetesen kivéve a kivéteket, s megjegyezve, hogy a tehetségekben is igen nagy a különbség.

Bancel nemcsak Páris, hanem Lyon is megválasztotta a törvényhozó testületbe, s valószínűleg a lyoni képviselőiséget fogadja el.

A törvényhozó testület jelen rövid ülésszakában még nem nyílt alkalma szerepelni s szónoki tehetségét ragyogtatni, de közbeszólásai már eddig is nem egy vihart idéztek elő.

Most már Napoleon császártól függ az „engesztelhetlenek“ azon állításának megdöntése, hogy Franciaországnak csak a császárság bukása hozhat szabadságot. Adja meg ő azt békés uton, a mit azok a császárság bukásától és a forradalomtól várnak. Egyeztesse meg a monarchiát a szabadsággal.

Reméljük, hogy ezt meg is fogja tenni, s akkor az „engesztelhetlenek“ vagy kiengesztelődnek, vagy legalább elhallgatnak. Ha nem teszi — akkor többször is lesz még szó Bancelról és társairól. H. A.

Ábránd.

Könnyű felleg a magasban,
Első lépte: égi pálya.
Most szülemlett, a kelő nap
Rózsafényo hintve rája.
Méhe még nem rejt villámot;
Játszik, boldog gyermekélet! —
Gyermekeimet visszaél!
Szeretném én, felhő, véled!

Menny alatt, erdő felett a
Kesely száll, csapong kedvére,
Vágyó lelkem elkíséri
El a kéklo messzeségbe,
Szárnyain nem hord bilincset;
Madáré a boldog élet! —
Szárnyat öltni, tova szállni
Szeretném én, kesely véled!

A madáré: lég, s az erdő, —
Az erdőben vig dal zeneg,
Most, madárdal, — komoly téiben:
A viharzó, vad fergeteg.

Bár bajban is, bár búban is,
Ha remény int, szép az élet! —
Kizöldül, kibimbózn!
Szeretném én, erdő, véled!

Erdőn: lomb; — a tengeren: hab.
Száll felette vándor sájsa,
Rejlő gyöngyörl, mely csodákról
Dall regéket a hab ajka;
Szárt vívó hullámában
Mily regényes, gazdag élet! —
Sivár élet! elcseregni
Szeretném én, tenger, véled!...

Felleg: élet, végsugár az
Alkonyak hint rá világa;
Kihalt erdő: nem hajt lombot
Tünt reményim száraz ága;
A keselynek szárnya csattog, —
Porba nyögött — sorsom karja;
S a tengernek, kobelemben
Csak küzdelme, csak viharja.

Szemere Miklós.

Nyomor és becsület.

(Beszélő.)

„Több ízben csudálkoztál, hogy miért nem mentem nőül Graham Ashleyhez, — szolt hozzám Mantell Róza, a mint a nyitott ablaknál a tó tükrén reggő holdszugarakat szemléltem, — s most már — folytató — szeretnéd tudni, hogy miért utazom el Amerikába, holott ez idegen földön tudnodra nincs egy ismerősöm is. Eddig mindig kikerültem az egyenes választ, de ma földeritek mindent s történetemet közlöm veled.

— Tudod, Jakab bátyám s én mikor laktunk a Percy-utczában, emlékezhet arra is, mily nyomorultan tengettük magunkat, ő a festészet, én pedig a zenetanítás által. Előtte földfedeztük a nyomort, míg mások előtt e gyászos kép el volt borítva. Tudhatod, hogy Jakab minő büszke s érzékeny kedélyel bírt, s magát megfeszítve elkövetett mindent, hogy mosolygó külszinnel rejtse el a világ elől szegénységünket. Nagy földadat volt ez, s terhe leginkább engem sújtott, mert a háztartás gondjait úgy kellett hordoznom, hogy a jólétet hazudjuk.

Emlékszel bátyám jó barátjára Graham Ashleyre is. Tanulótársak voltak, s egy párszor Jakab meg is látogatta barátját, kit a szerény s szegény ifju magánál jóval fensőbb lénynak hitt. Valóban Ashley családja vagyonosabb volt szüleinknél, s habár pusztulásnak indult is, több eszközzel rendelkezett a nyilvános feltűnésre, mint mi, s csoda-e, ha mi megalázódásnak tekintettük, midőn benünket szerény hajlékunkban meglátogatni kegyeskedett. S ez ifju ember érezte is velünk, vagy legalább velem, hogy nálunk mennyivel fentebb áll. Bátyám irányában nyájasságot mutatott, de velem úgy bánt, mint valami cseléddel. Egy szóra sem méltatott; akár jött, akár ment, sohasem nyújtotta jobbát; ha valamire nálunk szükség volt, holott az én teendőim körébe vágott annak teljesítése, Jakabra nézett, hogy az adja ki nekem az utasítást. S ha bátyámat nem találta honn, leült s valami könyvből lapozott. S dacára ennek, én nem tudtam őt gyűlölni, sőt rokonszenvet éreztem iránta.

Ashley nem ismerte körülményeinket, előtte, talán eszélytelenül, csak a fényoldalt tártuk föl. Nem tudta, hogy csak két szobánk van, s egy nagy függöny rejt el bátyám ágát, s a másik szoba az enyém. Ő is csak olyan szegény volt, mint mi, de legalább előkelő körökben forgott családja hitelének fentartásáért, s finom magaviselete által bizonyos fölényt gyakorolt bátyám fölött. Tudta jól, hogy Jakab nem sok festményt ad el, de nem lehetett fogalma azon nyomor-

ról, melyet ovatosan rejtegettünk, míg én sejtettem azt is, hogy ő szintén szegény.

Gyakran járt hozzánk, s több ízben aludt szállásunkon. Első ízben egy zordon téli éjszakán maradt nálunk. Akkor tőlünk messze lakott, éjfélt elmúlt, egy társaskocsi sem járt, a bérkocsi pedig teljesen kiürítette volna különben is lapos erszényét. — Mikor azért úgy odavetve kérdezte, ha nálunk maradhat-e? Jakab rám nézett, s én röviden így válaszoltam: „oh igen, ha Graham urnak nincs terhére a kicsiny szoba.“

Graham ur nem utasította vissza ajánlatomat. S ezt oly méltósággal mondá, mintha tartana tőle, hogy megsért, ha ajánlatunkat visszautasítja. Fölmentem tehát a lépcsőn, és saját szobámat rendeztem be számára. Egyszerű pipere-czikkeimet szekrénybe zártam, hogy távolról se sejtse, miszerint az én szobámat foglalta el. Mikor bátyám fölvezette barátját, csudálkozott ezen a változáson, de nem szolt egy szót sem, azt hitte, hogy másutt kényelmes ágyat készítettem a magam számára. Egyik sem tudta, hogy az egész éjjelt egy faszéken virasztottam át a hideg konyhában.

Reggel saját kezeimmel tisztítottam ki Ashley csizmáit. Azt hitte, hogy a háziasszony cselédje tette e szolgálatot, s mikor mellette elment, egy kis ezüstpénzzel ajándékozta meg. A cseléd megköszönte, elfogadta, pedig engem illetett volna e jutalom. Ashley csizmái elárulták szegénységét. Ócska, viselt csizmák voltak, nem egyszer igazgattam ki, mert azután úgy hozzánk szokott, mintha a kis szobát ő bérelte volna ki; nem is gyanítá, hogy az én ágyam, hideg konyhában kemény szék. Jakab büszkébb s bátoralanabb volt, hogysem az igazat megmondta volna, én pedig boldogságot találtam az áldozatban. Ez volt életem legszebb korszaka!

Pedig Ashley még ekkor is csak félszemmel nézett rám. Fiatal voltam, Jakab csak névleges gyámolom volt, s kis leány létemre is átláttam tartózkodásának indokait. Előtte is semmi voltam, számba sem vett, legalább annyi figyelme lett volna irántam, minőt egy házi állat is kiérdemel. Egyszer Ashley rendkívül izgatottan jött hozzánk. Nemcsak én, ki minden mozdulatát, arc kifejezését lestem, hanem még bátyám is észrevette, hogy valaminek kellett történnie. Nehány percnyi hallgatás után megtörte a csendet.

— Jakab, kedves barátom, ha teheted, kölcsönözz nekem öt fontot (50 forint). Anyám nagyon beteg, irtak, hogy ma este látogassam meg. Szerencsétlenségemre nincs pénzem, s Campbell csak akkor fizet, ha a képet bevégzem. Tanczoló Heródiásomat már tegnap megvette volna, de még némi simítás kell rajta s addig egy fillért sem ad. Hiszen ismerheted.

Szegény Ashley, hitványan mázolt Heródiásáért csakugyan nem adott volna még csak jó szót sem, pedig ő mindig azt álmodta, hogy ha egy képarushoz bejut, szerencséje meg lesz alapítva. Testvérem fülig elpirult, s akadozva hebegett egy pár szót. Őt fontos! épen úgy kérhetett volna tőle ötszázat, egyre ment volna vele. Őt fillérünk csengett a pénztárban, egy hét óta azon törtem fejemet, hogy miképen éljünk meg, s most még Ashley is ránk szorul. Jakab zavarodottan nézett rám. Egymásután vándoroltak el értékes holmiaink, de egyet megtartottam, s ez áldott jó anyám jegygyűrűje volt. Ezt tekintettem legutolsó s legdrágább kincsemnek, a legnagyobb áldozatra képes voltam, hogy ezt magaménak mondhasam.

És Ashleyért e kincsről is lemondtam, hiszen nem volt ebben szentségtörés, jó s nemes célra kellett fordítanom.

— Mindjárt hozok a bankból pénzt, — szoltam.

Ashley még azt sem kérdezte, hogy egy szegény festőnek mi járata lehet a bankban. Nem is oda mentem én, egy zálogházban zálogosítottam el a gyűrűt, s egy pár perc múlva a kért összeg barátunk kezében volt. Jakab jobban meg volt lepetve, mint Ashley, ki elfogadván a pénzt, nyájasan szolt hozzám, „sajnálom Mantell kisasszony, hogy önnek fáradságot okoztam.“ És mégis Jakabnak köszönte meg szívességét. Mikor elment, föl-siettem a lépcsőn, s keservesen sirattam ez édes drága kincsemet, Jakab pedig megköszönte, hogy büszkeségem nem ejtettem csorbát; előtte nem mutattam, hogy mennyire vérzik szívem, ő pedig nem sokat törődött velem.

De már előre féltem a bekövetkező kellemetlenségektől. Biztosan hittem, hogy Ashley itt nem állapodik meg, s kifogyhatlannak vélt erszényünkől még többet fog kérni s bőkezűségünkkel visszaél. Nem mintha önző lett volna, azt nem mondhatnám, hanem könnyelműségéből. A művészettel karöltve jár a könnyelműség. Nem tudta belátni, mily nagy az áldozat részünkről.

Meg volt győződve, hogy én a bankban jártam, s azt hitte, hogy a hol őt font van, ott több is könnyen lehet, s mikor anyja folyógyulása után hazajött, kevés időre csakugyan valósult sejtésem, bátyámtól újra kölcsönt kért, oly czéllal, hogy családját Londonba hozassa. S mikor nővéréről, az ő kedves és szép Lóriájáról beszélt, — észrevettem, mit különben úgy is sejtettem, hogy bátyám barátságának egyik indoka: a szép Lóri iránt táplált szenvedélyes szerelem volt. El volt ragadtatva ez új hír által. Mily dicső lenne, ha Lórika Londonba jöne lakni, itt legalább néha-néha találkoznának!

Ashleynek husz fontra volt szüksége. Ha gyűrűmért csak ötöt adtak a zálogházban, honnan kerítsünk huszat? Jakab kétségbe volt esve s én nem segíthettem. — Jakab körületekintett a kopott buroratu szobában, figyeltem minden pillanatára, s észrevettem, hogy szemét mire függesztette. Szerencséjére egy ugynevezett műbarát arczképet festette, azon reményben, hogy hírnévre jut segélye által, igazi potom árért. Csak harmincz fontot ajánltak e műért. Hátha előre kérné föl. Mindhiában. Hawkes ur üzletember, már az is nagy szerencse a fiatal emberre, hogy oly sok ajánlkozó közül őt szemelte ki. Oda tehát hiába is fáradsa. De ott állott bátyám asztalán egy nagyszerű aranyozott ezüst serleg, melyet a kereskedő oly czéllal adott át, hogy az arczkép mellett az is szerepeljen. Valami egylet ajándéka volt ez, s a külvárosi kereskedő az egylettől nyert megtiszteltetés ezen látható jelére rendkívül büszke volt. Művészileg nem lehetett valami nagy értékű, de becsértéke fölruhított pár száz fontra is.

Bátyám szeme e serlegre tapadt. Nem tudom miért, de mintegy önkénytelenül vettem föl s kőtenyemmel megtörültem.

— Tán csak nem karczolódt meg valahol, — szoltam, pedig ritkán nyitottam föl ajkaimat Ashley jelenléte alatt — tudod-e, Jakab, hogy Hawkes ur holnap jó érte?

— Bizony nem érdemli ezt meg az a hitvány ember... különben az egész valami izléstelen kontármű! — mondá Ashley. — Csak is sulyértéke van, így már többre becsülöm, — tette hozzá mintegy elmerengve.

— Valóban hitvány kontármű! — szolt Jakab, — nem ér egy rongyos bankót, de az öreg Hawkes nagyra becsüli, a vén bolond. Igazán neki való. S nekünk ily emberek után kell élnünk! Művészetünket alázunk meg, midőn e hitvány serleget vászonra tesszük.

Az önértékében megsértett művész beszélt belőle. Többször tapasztaltam már, hogy a művészek boszankodnak, ha nem szakértő egyének hatalma alatt állanak.

— Jobb lenne az olvasztó-tégelybe vetni, — szolt Ashley mosolyogva.

— En is mosolyogtam, de mosolyomba keserű köny vegyült.

Jakab elpirult, én reszkettem. Féltem, hogy a lovagias érzelmű ifju eltántorodik. Tudtam, hogy mennyire ohajtja látni Graham kisasszonyt. De a vágy s a végrehajtás, az irigység s a lopás közt óriási köz van még, s habár reszkettem is, bizalmam nem enyészett el.

Ashley ez este is nálunk maradt. Én pedig rendes szokás szerint a hideg konyhában fapadon töltöttem el a hosszú éjet. Hajnal tájban léptek zaja ébresztett föl. A rosz házból annyira recsegett a lépcső, hogy talán még az egér futása is zörejt okozott volna, az én konyhám pedig erősen viszhangzott. Valaki jött le a lépcsőn, keresztül a folyosón; hallottam az ajtó kinyitását s behuzását, s az udvar közvetlen valaki gyorsan haladt végig. Mintha Ashley lépteit ismertem volna föl. Kimagarázhatlan remegés fogott el, mi járta van ily korán? De aztán az nyugtatott meg, hogy hátha mégis Thomson szomszédunk lesz, ki gyakran kora hajnalban szokott kimenni, mert mint bizonyos ügynök mindig talált magának foglalkozást. Bátor tekinteti férfi volt, karika szeméi szüntelen forogtak, én soha sem tudtam vele rokonszenvezni, mert kíváncsiabb volt egy kofánál, tolaodva kérdezősködött bátyámról, ismerőseinkről. Azt akarta velem elhítni, hogy ért valamit a festészethez, holott oly jártas volt abban, mint én a betűszámokban.

Elhíttetvén magamál, hogy szomszédunk ment ki, idegességem enyhülését vártam türelemmel. Könnyen idegessé lehet az ember, ha éjszakákat egymásután télen át hideg konyhában, kemény széken ülve húz keresztül! Valahára kisütött a nap, lementem én is bátyám szobájába, hogy fölkelése előtt egyetmást elrendezzek, mert magad uram, ha szolgád nincs. Az ajtót nyitva találtam. Bementem. Jakab a függöny megett nyugodtan aludt. Szegény fiu! még csendes lehelle is hallatszott — mély alvó volt. Remegve tekintettem körül a szobába, mintha valami véletlen eseménytől kellene tartanom. Az asztalon, hol a mult este a serleg állott, a violaszínű tok nyitva s üresen jelezte a szörnyű eseményt. A drága letétemény, melyet a kereskedő bátyámnak szívére kötött, hogy mint szemefényűt őrizze meg, melyért ma előjött, a serleg eltűnt tokjából!

Kiáltásomra bátyám fölébredt.

— Jakab — kiálték újra, — hova lett a serleg?

— A serleg? mi? miért? — kérdezé.
— Nincs itt, nem vetted ki a szekrényből?
— Nincsen! nevétségbeszéd! — mondá — ugyan, Róza, hát ki vihette volna el?

Nem tudtam válaszolni. Minden világos lett előttem, az egész tett sötét borzasztóságában.

— Hívd le Ashleyt, — szolt Jakab, önkénytelenül is azon egyén felé irányozva eszméit, kiből leginkább bizott.

Ezalatt Jakab a függöny megett gyorsan fölöltözött, s szintén a szobába jött. Ugyan-ezen pillanatban nyílt föl az utca-ajtó is, s Ashley jött egyenesen a mi szobánkba. Kabátja nedves volt, mert utközben elkezdett esni... kezében tartotta a kapu kulcsát.

— Itt, pajtás, — szolt Jakabhoz — a kapukulcs, ma korán menvén ki, magamhoz vettem.

— Ashley! — kiáltott bátyám rémült hangon.

— Nos, hát mi baj? — kérdezte az, látszólag megütődve.

— A serleg! — ennél többet nem tudott mondani.

— Mi történt vele, szólj hát?

— Eltűnt a szobából!

— Az istenért! csakugyan igaz? — kérdezte Ashley halálsápadtan.

— Meg mernék esküdni, hogy még tegnap este itt volt — szolt izgatottan Jakab — maga Róza tette a tokba.

— Igaz, magam is láttam, — szolt mogorván Ashley.

Aztán úgy nézett rám, mintha engem vett volna gyanuba. Észrevehette, hogy szuro tekintete előtt elpirultam. Ugy tetszett nekem, mintha gondolataimat olvasná ki, mintha tudná azt mit sejték. Jakab nem vett észre semmit, nem gyanúsított senkit. Fejét tenyerébe hajtotta, s mereven nézett maga elé a sötét világba. Az én világom is romba dőlve hevert lábaimnál, Ashley lelkebe nem láhattam be. Miért nem haltam meg akkor, nem lehettem őt bűnösnek, de érzéseim tanúságát nem vonhatám kétségbe. Önvalomása szerint is beismerte, hogy kora reggel kiment; hogy rajta kívül más nem járt kinn, arra hitemet mertem volna letenni, éjjeli betörésnek semmi nyoma sem látszott, azt meg nem tehetjük föl, hogy a házban tolvajok tartózkodnak.

Epen ekkor jött le a lépcsőn Thomson ur is, szokása szerint bekukkantott a félig nyílt ajtón, körüljártatta karika szeméit, hogy egy pillanat alatt minden tárgyat szemügyre vegyen.

— Ugyan neki kezdett eredni az eső — mondá vastag hangján, összehúzva magán nagy köpenyét, mintha már a folyosón ömlenék a zápor. Lesiklott a lépcsőn, nagy zajjal csapta be maga után az utcaajtót, s fűtő-részve ment dolga után. Mennyire irigyeltem e bizonyos nyugodt lelkiismeretét, szívesen cseréltem volna sorsával!

Aggódtam szegény bátyám miatt! Mint egy öntudatlanul ült széken, Ashley sürgette, hogy rendőrkörlet megy, át kell kutatni az egész házat, de bátyám tagadólág rázta fejét, jöjjön a minék jöni kell. Jött is irtóztató gyorsan ama perc, melyben Hawkes ur ellátogat drága kincseért.

— Bátyám! — kedves bátyám! határozd el magad valamire. Dél lesz mindjárt, s Hawkes itt terem. Szólj mit tegyünk?

Ekkor már csak ketten voltunk. Ashleynek el kellett mennie, s ismeretségnök óta most örültem először, hogy elment. Most először volt hozzám nyájás, ha ezt máskor tette volna, örömmnek határa nincsen, de most nyájasságát úgy tekintettem, mintha ezáltal akarta volna hallgatásomat megvásárolni. Undort éreztem iránta. Rettenetes érzemény az, midőn azt, kit szeretünk, kénytelenek vagyunk megvetni!

Ilyenformán beszéltem bátyámnak is. Mintha mámorából józanodott volna ki, egészen megváltozott.

— Igazad van Rózám, — mondá, — most már mindenre tisztán emlékezem, — sápadt arcáról fölismította fekete hosszú haját, s így folytató — megyek, fölkeresem, s elintézem az egész ügyet. Szegény kis Rózám, rosz éjszakád lehetett, halvány vagy s minden izedben reszketsz. No, ne félj, mindent szépen intézünk el.

Gyöngéden megcsókolt, s mielőtt nyájás szavait viszonzozhattam volna, ő is elment hazulról, magamra voltam hagyatva.

Az ezután történt eseményekről nem mondhatok sokat, mert ezekre magam sem emlékezem vissza tisztán. Emlékezem, hogy Hawkes ur eljött hozzánk, hallom még most is haragos hangját, látom vérben forgó szeméit. Emlékezem, hogy néhány rendőr jött be, s kö-

zülök kimagasodott a nemes magatartású Ashley. Mintha Lucifert láttam volna, a szép de elbukott angyalt. S aztán kedves barátném, zavarás ütötte meg fülcimet, hallottam, hogy valamit hoznak föl, s azt gyöngyöden az ágyra tették. Testvérem volt, ki a Kensington kertben mérgezte meg magát. A büszke s érzékeny férfi nem viselhette el a rajta esett szégyenfoltot; szembeszállt a halállal, csak hogy becsülete alomlásának tanujane legyen.

Az újságok részleteiben előadták, hogy ezután mi fejlődött ki. Tudod, hogy Ashleyt gyanu miatt befogták, s bizonyítékok hiányában fölmentették, de nem tisztázhatta ki magát. S az egész dologban az volt a legkülönösebb, hogy a serlegnek nem jöttek nyomára. Eltűnt a föld színéről, hogy hová, azt sem a rendőrség, sem én nem tudtuk meg. Én tökéletesen meg voltam a felől győződve, hogy Ashley sikasztotta el, de hová tehettem, hogy adhatta el, s hogy történhetett meg, hogy a rendőrség nyomozása sikertelen maradt, azt meg nem magyarázhatam. S még hozzá, Ashley nemsokára pénzes ember lett, azt állította, hogy egy nagynénjéül örökölt. Isten bocsássa meg! Egy szavának sem adtam hitelt.

S mégis szerettem testvérem gyilkosát. Ifjúkorom évei elröpültek, s az idő nem törülhet ki szívből emlékezetét. De azért nem mentem volna hozzá nőül. Többször kért meg, először, mint tudod közönyös, a sértésig közönyös volt irántam, s egyszerre csak a közönyösség szenvedélyes szerelemmé változott át. De szilárd voltam, még akkor nem mehettem hozzá. Kivándoroltam Amerikába, s én ide Ambleside-ba jöttem nevelőnőnek, s azóta itt vagyok, két hosszú kinos év folyt le. Most már két hét múlva Amerikába utazom én is, s ott Graham Ashley-val egybekelek. Ha e levelet átolvasod, megismered azon indokot, mely engem arra készítet, hogy mint bűnbánó boruljak az ő lábaihoz, kit égő szerelmem mellett is gyűlöltem.

Mantell Róza egy reszkető kézzel irt, s Thomson A. aláírással ellátott levelet adott kezembe, mely azt tartalmazta, hogy az író, a halál révén vallomást tesz, s a mennyire lehet, helyrehozza az általa előidézt bajt. Mert ő lopta el a serleget. Ő vitte azt ki nagy köpenye alatt. A tolvajlást akkor határozta el, midőn Ashleyt oly korán kimenni látta. Az ajtó nyitva volt, mert Ashley nem zárta be. Többször vetette már szemét a serlegre, s végre kére kerítvén, egy ismerős orgazdánál olvastotta át. Ugy intette, hogy akkor menjen ki, midőn Ashley megjött. Így a gyanúnak még csak árnyéka sem háramlott reá, — holott szobáját át meg át kutatták, épen úgy, mint a többi lakó szállását. Azóta békeben s nyugodtan élt ott, kifizette adósságait, nem tartozott soha a szállásbérrel. Csak az fáj neki, hogy nyugodt lelkiismerettel nem halhat meg, de bizik isten irgalmába.

S szegény leány, ez ember tiszta lelkiismeretét irigyelte!

Angolból K. T. K.

Képek a hazai népeletről.

Nádasdi népviselet Sopronmegyében.

Nádasd vagy Nádpatak, (németül Rohrbach) német ajkú kis falu, s vasúti állomás Sopronmegyében. — Vállalkozó szellemű népsége messze eljárt az országra, s a magyar helységekben összevásárolt baromfiakat rendszeresen Bécsben s környékén árultja el. Mint tikász, azaz: tyúkászokat ismerik már őket a falukban is, honnan csirkés szekerük fenekén sok dohányt szoktak magukkal visszahozni erre a vidékre, s azzal jó üzletet csinálnak. — A magyar nyelvet többnyire mind értik, s gyermekeiket örömet adják magyar helykecserebe. Nádasdon egész éven át lehet egy csapat magyar gyermeket találni. Ha e csere módszert más községek is az országban szívesen utánoznák, — a nemzetiségi kérdés éle egészen eltompulna.

De szóljunk már valamit a nádasdi gyümölcs-árus leányokról is, kiket képünk előtt állít.

A leghíresebb cseresnye a bécsi inyeneczek

Nádasdi gyümölcsárus leányok. — (Fénykép után Jankó.)

előtt, s tudunkkal is talán az egész országban, a nádasdi; s azt leginkább ily csinos, jó arcu nádasdi fiatal leányok árulják a cseresznye-idény alatt Bécsben, hova a vasuton karesu kis puttonokban, gondosan becsomagolva szokták elszállítani. Lehet, hogy e három nádasdi fiatal leány is, vasárnapi ruháiban, épen utra készül Bécsbe az előre vasuton odaszállított szép piros s izletes cseresznye után!

Kápolnai B.

Az Atlanti-tenger alatti francia távírda-vonal.

Az Atlanti-óceán hullámai alatt ez ideig két külön távírda-vonal hordozta át a sürgönyöket Európából Amerikába; mindkettőt az angolok építették. Most már e részben a francziák sem akarnak hátra maradni, s ők is hozzá fogtak egy tengeralatti huzal készítéséhez és lerakásához, mely Brestet, Franciaország északnyugati kikötővárosát az amerikai Saint-Pierre szigettel, s onnan tovább haladva Új-Yorkkal fogja összekötni. Valamint az előbbi vonalokat, úgy ezt is Angolországban készítették, mert chez a világon másutt sehol sem értenek uly, mint ott. Angliában létezik az egyetlen gyár és műhely, a melyben egy ily nagy-szerű vállalatához szükséges eszközöket és kellékeket előállítani lehetséges. E gyártárusulat neve:

„Telegraph Construction and Maintenance Company“ s ez állította elő és szerelte föl a többi létező tengeralatti távírda-vonalokat is mind egy szálal.

E hatalmas társulatnak több kohója van, s azok közül egy, mely London belvárosában fekszik, kizárólagosan csakis gutta-percha készítésével foglalkozik. Itt készítették vagy legalább is itt szerelték föl véglegesen a távírda-vonal főalkatrészét, melyet maguk a francziák a vállalat „Jelké“-nek neveznek. E „Jelké“-t hét vegyítetlen rézsodronyból áll, s négyszeres rétegű gutta-percha burokkal van bevonva. Az így elkészített vonalt azután elszállították a greenwichi gyárba, hol a szükséges fegyverzetet adták rá, mely azt a tenger mélyében védelmezni fogja minden eshetőség ellen. Legelőbb is kenderburokkal vonták be, melyre tíz hasonlóan kenderrel bevont és galvanizált aczélsodrony jött, s ezek adták meg a távírda-vonalnak végleges alakját. (Mellékelt képünk ezt a műtelt ábrázolja. Az a kis gyermek, a ki ott bálul, aligha sejtí, hogy minő nagyszerű dologban török azok az emberek a fejüket.) A kész sodronyt végre zárt csigavonalokba hajtogatják össze s roppant nagy kád-alaku tartókba helyezték el, melyek mindenikébe körülbelül 135 mfdnyi hosszú sodronyvonal fért el.

Ez óriási edények a „Great Eastern“ gőzös fedélzetén voltak felállítva; egy a hajó elején, egy másik a közepén s a harmadik a hátulján. A közelsőnek átmérője mintegy 75 láb, mely-sége pedig 16 láb. E tartályok úgy voltak elkészítve, hogy a beljükhöz sodronytömög víz alatt állhatott bennük, mert csak így tarthatták folytonos figyelemmel annak villanyvezetési képességét.

A „Great Eastern“-en, a tengerek e legnagyobb óriásán kívül még három nagy gőzös fog az iszaplerakodás miatt felettébb megnehezülő sodrony továbbállításával és lerakásával foglalkozni.

A sodronyt Brestből előbb Saint-Pierre-ig fogják vezetni. Az utóbbi egy kis sziget a Szt.-Lőrincz öböl kijáratánál, s ez lesz az első állomás. E vonal hossza 2788 tengeri mérföld. Innen Új-Yorkig 776 mfd. Az egész távírdai sodrony súlya 171 ezer mázsa.

Az angol társaság, mely ez óriási mű előállítását magára vállalta, 8 hónap alatt megoldá nagyszerű feladatát. A 3564 tengeri mfdnyi ércsodrony, mely Franciaországot Amerika száraz földjével összekötendő lesz, már el van helyezve a „Great Eastern“-en s a többi három hajón, mely a sodrony lerakásának terhes és fáradságos vállalatában részt fog venni. A hajókra szállítást ez év januárjában kezdték el, s már a mult hóban készen is voltak vele. Most már minden készen állt a nagyszerű vállalatra s hozzá is foghattak annak kiviteléhez.

A mult hó 10-én a „Telegraph Construction and Maintenance Company“ ez alkalomra fényes ünnepélyt rendezett, mely a „Great Eastern“ fedélzetén e társulat nevezetesebb egyéneit, valamint a „tenger alatti távírda-társulat“ főbb tagjait és a napi sajtó kitünőbb képviselőit is összehozta. Ugyanekkor az egész mű szerkezetét s gépezetét is megmutogatták és megmagyarázták a látogatóknak. Egy szemtanu a hajóról következő leírást közölt egy francia lapban:

„A mint kis gőzösünkön „Great Eastern“-hez közeledtünk, már messziről bámulatra gerjesztett a tengeri óriás égfelé törő 6 roppant árboczával s négy kürtőjével. A mily mértékben apadt a távolság, mely tőle elválasztott, annál kolosszálisabbnak tűnt föl e páratlan vízi szörnyetog nagysága és terjedelme s mikor gőzhajónk melléje érkezett, kéményének teteje alig érte el félig azon keret magasságát, melyben e roppant nagy gőzhajó 56 lábnyi átmérőjű kerekoi forognak. A hajó ol-

dalán lévő hácsón fölmentünk a fedélzetre, mely a látogatóktól csakhamar megélénkült; csoportok alakultak, hogy e bámulatos épület különböző részeinek megtekintésére induljanak.

„A hajón egy egész külön osztály van a villanyépítések számára, hol a villanygép s azok a készülékek vannak felállítva, melyeknek segítségével a hajó egész hosszu útjában a szárazfölddel közlekedhetik.

„A tenger alatti távírda szerkezete teljesen és lényegesen különbözik a közönséges távírdáktól. Es ez nem is esoda. Ennek sokkal hatalmasabb villanytelepre és erősebb villanyfolyamokra van szükség, mint a szárazföldieknek, mert különben hogy tehetné meg, az Óceán hullámaival küzdve, azt a mérhetetlen utat? S arról is kellett gondoskodni, hogy oly szerkezetet találjanak föl, mely a sürgönyzést minél jobban megkönnyíthesse, mert e nagy távol mellett holmi lassan járó sürgönyzést alig ha célját nem tévesztené. Sikerült is végre egy oly készüléket előállítani, melynek segítségével percenként 16 szó lehet táviratozni, a mi roppant gyorsaságra mutat, ha elgondoljuk, hogy ez óriási távolság dacára is előbb minden szónak rendelkezése helyére kell érkeznie, hogy az utána következők is követhessék.“

A „Great Eastern“ a mult hó közepe táján fölvezte horgonyait s utközben szénrel s egyéb szükséges készlettel megrakodva, elindult Brest felé, hogy két világrészre szóló működését megkezdje. A művelt világ figyelmé nagy érdekltséggel követi e nagy hajó minden mozdulatát és teljes meggyőződésből ki-vánhat sikert és jó szerencsét az emberi művelődés ez újabb diadalához.

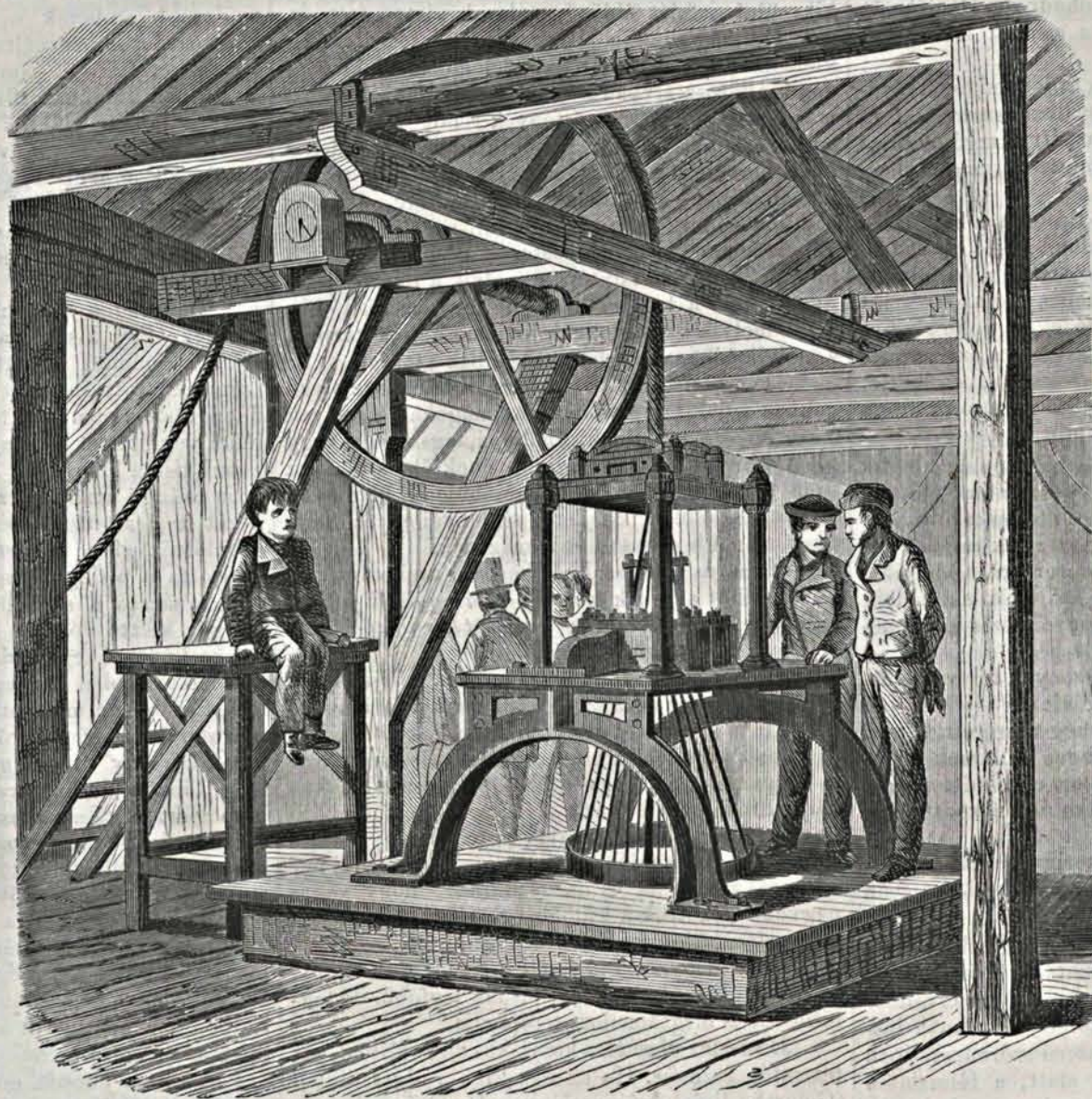
S. L.

Felső-Eőr

(Vas megyében.)

Ha az utas a Berzsenyi Dániel által oly szépen megénekelt s valóban is szép Kemencs-alja felől Stájer felé tart s utja esetleg Felső-Eő-ron visz keresztül, örömmel, de egyszerűs-mind bus gondolatokkal halad azon át. Örömet érezhet a felett, hogy a sok windus vagy vend falu közepette néhány tiszta magyar ajkú helységet talál, de másrészt meg fájdalom foghatja el a miatt, hogy noha nincs

itt még az ország határa, mégsem lel ezentúl több magyar falut. Ez a nyugati magyarságnak Vas megyében a legszűk örmérsége, s azon belől nem is igen hallani már többé zengzatos nyelvű-

A tenger alatti távírda-sodrony készítése: A huzal sodrása.

ket, s ha találkoznak is magyar emberrel, az leginkább zala-, vas- és sopronmegyei fuvarozó, ki bort, gabonát, gyümölcsöt s más termékeket szállít Tirolba és Stájerba.

stájeri országutak is itt vágják át egymást — országutai miatt is elég élénk és forgalmat tanúsító városka.

Felső-Eőr (Vas megyében.) — Greguss János rajza.

Különbene hely eléggé ismeretes, mert a mult évben lapunkban is bemutatott tarcsai fürdőhöz közel fekszik s ennek környezete változatosságot emeli. Ha elandalodtunk a hallgatag völgyekben,

gyönyörködünk a keskeny hegynyílásokban, bejártuk a csendes és magános hegyi falvakat, csodáltuk az idővel még most is daczolni és tudó lovagvárakat, melyek a németújvári grófok és a régi Batthyányiak marczona alakjait idézik föl a mult sötét leplei alól, s ha lelkünk már betölt a tölgys- és fenyőerdők, sziklák, s a hangosan beszélgető hegyi csermelyek bámulatával: akkor a tarcsai vendég új alakot kereshet változatosság után vágó kedélyének, a mit a rómaságon fekvő Felső-Eőben félórai kocsizás után azonnal feltalálhat.

E kis város mintegy 3000 lakost számlál, a kiknek nagyobb része nemes eredetű. A régi időben örök voltak s az ország határát a németek ellen védni tartoztak, a mint kitetszik I. Károly 1327-diki okleveléből, melyben elismeri, hogy már Béla, István és László királyok alatt Őri nemes szabadsággal éltek; különös, hogy ez oklevélben az Őri-Nagyság címmel nevezetnek. A felső-őri kálvinista nemesség a hajdani alkotmányos világban is tekintélyes szerepet játszott, a szombathelyi megyegyűlésen és választások alkalmával. Egyébiránt még ma sem jelentéktelen helység, mert három egyháza, nagy országos és hetivásárai, postaállomása, sőt — mivel az ausztriai és

Darwin és az állatvilág.

Ez im alatt dr. Margó Tivadár, egyetem tanár, népszerű felolvasásokat tartott a természettudományi társulat mult márczius és ápril havi üléseiben azon eszmék felett, melyek „darwinismus“ név alatt oly nagy zajt csináltak az újabb időben az egész európai tudományos világban, sőt Amerikában is.

A terem itt is mindenik alkalommal a zsufolásig megtelt hallgatókkal; a tudomány aggott veteránjaitól fogva az ifjú ujczokig a társadalom minden műveltebb osztálya képviselve

volt, sőt még nőket is csalt e rideg falak közé a kíváncsiság, a kiknek pedig, meg kell vallanunk, épen nem való e tanokkal való bővebb ismeretség. Hogy igazak-e, s mennyiben igazak emez oly

zerű gyárban, hol működésben, a gőzik munkás bizonyos sithatja vagy tetszőes ek forgását. De kivésbbé lehet a szoművészet most azon rőgépet állítson elő, teljesen el lesz érve. nők egy villanyos varrógépekre alkal feladatot. Ha egy et épen úgy forog,

*) Darwin és az állatvilág. Irta Margó Tivadar, m. akadémia lev. tag és a m. kir. egyetemen az állattan és összehasonlító boncztan tanára. Pest, Aigner L. bizománya. — (Külön lelvomat a „Természettudományi Közöny“-ből.)

mintha valami láthatlan láb nyomná a lábát. A villanyosság forgat, a varrónéknak csak szabályoznia kell a tű járását. A villanyosság erősebben vagy gyöngyöbben eszközölt kifejtéséhez képest a kerék gyorsabban vagy lassabban forog. Igaz, hogy ez több költségre kerül, mint a gőzmozdony, de még sem emészt föl annyit, mint egy napszám, s nem viszi el az egészséget. Gyakran megcsúsz az is, hogy a varróné betegeskedik, s még ekkor is könnyű szerrrel alkalmazhatja varrógépijére az egyszerű villanymozdonyt. A gépen a francia mérnök maghagya a lábát is, úgy hogy tetszés szerint lehet használni akár a villanymozdonyt, akár az emberi erőt. Ez a villanymozdony oly használható találmány, hogy nemcsak a nemcsak a varró, hanem egyéb gépeknél is igénybe fogják venni.

Utazás a holdba.

(Vége.)

X. Tüzet!

Deczemb. 1-je földerült, a végzetes nap, melynek estelén, 10 óra, 46 perc és 40 másodperczkor pontban meg kelle történni a lövésnek, ha a hold kedvező állásának új alkalmát tizenhatszáz évvel ezelőztől nem akarták. Hajnal óta megszámlálhatatlan néptömegek csoportok és tolongtak a világra szóló esemény színhelye körül. E tömeg legnagyobb része egy hó óta már Tampa-Townban, Stone-Hillen és környékén tanyázott, de azóta is napról-napra szaporodott. A föld minden népfaja és nemzete képviselve volt itt. Asszonyok és gyermekek, mint minden kíváncsi tömegben, itt sem a kisebb részt tették. Az utolsó éjjel, várakozás és nyugtalanság miatt alig aludt valaki. Egész nap fel s alá hullámzott a tömeg s találgatások és fogadások, a vállalat jó vagy rossz sikore, eredménye és következményei fölött, ezrenként történtek. Hangos beszéd nem hallatszott ki sehol, de lassú, siket mormogás, mint az alvó tengérré, lebegett a roppant sokaság fölött.

Hét óra tájt feljött a hold. Megjelentet a láthatár szélén, oly örömmel fogadták, mintha imént még attól kellett volna félniük, hogy épen ma ki talál maradni. A taps és üdv-kialtás felhatott az égig; de a halvány Luna nyugodtan mosolygott le a zajongókra, mintha nem is sejténé, hogy ő az ünnepe.

Most megjelent a három utitárs is. Szintoly vidáman és nyugodt mosollyal, mint a hold, melybe utazandók valának. Örösi üdv-kialtás, majd a Janke-Doodle áriája, száz meg száz torokból fogadta megjelenésüket.

Tíz óráig törtéte. Az utasok elbucsztak barátaitól, kisértektől, az egész tömegtől s biztos lépésekkel szállottak be a csodálatos járműbe: az igazi világ-tenger, az ür, e zárt hajójába! Megindító jelenet volt. Maston J. T. talán egész életében ez alkalomra gyűjtögetett egy könyveket, hogy azt most régi barátja homlokára ejtse:

— Hátha mégis elvinnék magatokkal!

— Lehetetlen! felelé Barbicane s kibontakozott az öléseiből.

Néhány perc múlva Barbicane, Ardan és Nicholl végkép bezárva voltak a Columbiád lövegébe. A megindulás, a várakozás és feszültség tetőpontjára hágott. A hold csöndesen emelkedett halvány tiszta egén; épen az Ikrek csillagzatán haladt át. A tömegben s a természetben teljes csönd. Sem egy szellő, sem egy lélekzet nem hallatszott. A szívek sem mertek verni. Minden szem a Columbiád örösi torkára volt függesztve.

Mutehison ur a 16-lyuknál állott, kezében chronometern. Negyven másodperc volt még hátra; negyven esztendő. A huszadiktól kezdve hangosan számlálta s mindeniknél növekedett a kínos feszültség. Az utolsó csaknem türehtelenek voltak.

Harminczöt, — harminczhat, — harminczhét, — Harmincznyolcz, — harminczkilencz, — negyven. Tüzet!

S e pillanatban, megnyomva egy rugót, egy gyújtó villamszákat küldte be a gyű-lyukon.

Írtózatok, hallatlan, képzeltetlen mennydörgés rázta meg a levegőt. Az emberek megsejtülve dőlőngtek rakásra. A föld megrepesztett, a folyók kicsaptak, a városok földrengést éreztek, a tenger dagályt, a levegő soha nem tapasztalt

égi háborút. Miro a nézők magokhoz jöhettek, a löveg már rég elveszett a szemek elől; valahol az űrben járt, — egyenesen a hold felé!...

Olvasóink emlékeznek a tervre: valamely magas hegytetőn kiszeggett erős távcsővel kísérni a lövegnek holdba érkezését. E terv szintén valószínűsített, és pedig ismét a Cambridgei csillagda igazgatóságának közbejöttével. Barbicane elnök jöelöre ádta a csillagda igazgatójának a szükséges költséget, hogy oly távcsőt állítson elő, mely elég erős legyen a hold felületén egy akkora nagyságu tárgyat, mint a Columbiád lövege, tisztán észrevétetni. Az o végre tett s Verne művében tudományosan leírt készüléket mellőzzük. Egy szóval a távcső előállításá sikerült s az Missouri állam területén, Lon's-Peak hegy-csúcs tetején, az ég pontosan kiszámított partjára szegezve, fel is állították. — Maston J. T. a lövés megtörténte után haladéktalanul Lon's-Peake sietett, hogy mielőbb egy pillantást vethessen eltávozott barátai után.

Egy váratlan esemény azonban, melyet pedig könnyű lett volna előre látni, megfűszerte a kíváncsiság s tudományos érdeklődés minden kísérletét. Az addig oly szép tiszta idő egyszerre borossá, felleggé változott. A borzasztó mennyiségű hó-pamut füstje tette ezt, mely a levegőt egészen eltöltötte. A következő nap egészen ellett, az idő semmit sem tisztult. Egy setét kárpit fűdte be az

Tüzet!

egyet, melyen egyetlen repedés sem mutatkozott, hol átpillantani lehessen.

A borulat oly állandó volt, akár az első okból, akár különben is, hogy nemcsak deczember 4-ike, midőn utasainknak, éjfélok, a holdba kellett érkezniük, hanem azután is napok teltek a hold egyszer sem volt látható. A kíváncsiság, közel és távol, gyöttré az embereket, — hiába! Maston J. T. közel volt a megőrüléshez. 9-ikén már komolyan kezdtek aggodni a csillagászok is; mert 11-ikén a hold már utolsó negyedébe volt lépőd, s ezennél már felénk fordult oldalának mind nagyobb és nagyobb része lesz a naptól elfordulva, kárik nézve homályossá; s ha a fél vagy negyed hold kisért is, hátha felülete azon részen nem lesz az idegen test felfedezhető, mely a Columbiád lövege lehetne.

Szerencsére ez nem valósult. 11-ikén hajnalra azon roppant viharok egyike következett be, melyek száraz, tengert és levegőt összekavarnak és végig sepernek. Az ég kitisztult.

Még azon éjjel, a Long's-Peak észleldéből a következő hivatalos jelentés ment a Cambridgei észleldé igazgatóságához, s onnan szét az egész világba:

„A Stone's-Hillen levő Columbiád-ból kilőtt löveget Maston J. T. s Belfast urak, deczember 11-dikén est 8 óra 47 perczkor látták, a hold közvetlen közelében.

„A löveg nem érte el célját. Félre ment, de

mégis elég közel, hogy a hold vonzereje a maga körében visszatartsa. A hold iránti csaknem függőleges s egyenes vonalú mozgása körforgássá változott, és pedig elliptikus pályában a hold körül, melynek e szerint valódi holdjává változott.

„Ez új égi test „lemei” még nincsenek meghatározva. Sem gyorsaságát, sem hold-közéletét és távlatát, sem saját tengelye körüli forgása sebességét nem sikerült még kellőképpen észlelni. Mindamellet jelenlegi távolságát a holdtól, meglehetősen határozottsággal lehet 4500 lieu-ro tenni.

„Igy, e perczben még azt sem lehet megmondani, a következő két lehetőség közül, több melyik fog bekövetkezni:

— legyőzi-e végre is a hold vonzása a körülte forgó kis testet, keringő irányát, s az utasok elrendik céljukat?

— vagy ez állapot maradandó, s a kis hold örökre fog keringeni planétája körül, mely a mi holdunk?

„Ezt nemcsak el fogja dönteni a következtetés. Addig azonban azt kell mondanunk, hogy az ágyúklub merész kísérletének más eredménye nincs, minthogy naprendszerünkbe egy új égi-testet igaztatt. Aláírva: — „Belfast.” — a-r-r.

Egy veleg.

— (Egy régi prédikációból.) Kinek jutna eszébe ma, valakit azért róvni meg, hogy kocsiba ül; nem úgy van most, mint volt régen. Még 1635-ben másképen gondolkodtak. Ramon Tamás híres spanyol pap hevesen kikelvén az állháj, fejdisz s keményített szoknya ellen, megróvva a dohányzást, a többek közt így szólott: „a kocsikázást az asszonyoknak, de ezek közül is csak a betegeseknek, s áldott állapotban levőknek nézhetjük el, de férfiaknak, kik kardot csörgetnek oldalukon, ha csak vesélyesen nem betegek, nagy szégyenre válik a kocsikázás, s megérdemelnék, hogy kard helyett rokkát adjanak kezükbe, mert a férfiakhoz nem illik, hogy magokat, mintegy kretrebe bezárva, körülhordoztassák.” — Idővel így változik a divat.

— (Miért volt a múlt hónapban oly hideg?) Erre a kérdésre Sechi atya, jeles római csillagász így felel: A nap tányérja foltokkal van elborítva, melyek, miután közöttük a legkisebb is százszor nagyobb földünkkel, valóságos ernyőt képeznek s a meleg kienugáztat akadályozzák. Ily foltos korszak kisebb-nagyobb mértékben minden harmadik évben szokott bekövetkezni, így jun. 7-én mintegy 33 folt csoportosult össze a nap előtt. Hogy mik azok a foltok, azt nem tudjuk eddig, de elégedjünk meg azzal, hogy tudjuk: miért kellett hidegnekünk júniusban.

— (Szeged.) Az egykor hatalmas cserkeszvezér, közelebb Konstantinápolyba érkezett és Zendi Meidonban lakik, melyet a szultán egyenesen számára rendeztetett be. Az egykor híres, most már nyolczvan éves agastyán még mindig dalás alak, kit a mellén alól erő hóhéhr szakáll s festői hosszú öltönye még feltűnőbbé tesznek. Rövid idő múlva Egyiptomra át Hedjazba megy, hogy a próféta sírjának árnyékában töltsen hátralevő napjait. Vele van két veje, kik közül az egyik az orosz hadseregben szolgál. Fia és harmadik veje Oroszországban maradtak.

— (Az angol postaintézetnél) jelenleg 25,902 hivatalnok és szolga foglalkozik, csupán a londoni postahivataloknak 3000 egyén van alkalmazásban, továbbá van Londonban 569 postaintézet és 1486 levélszekrény. A kihordott ajánlott levelek száma 1868-ban 2 millióra ment.

— (A gabonakivitel: mérleg.) Egy magyarországi sváb faluban egy gazdaember veremből buzát akart kivenni, s le csak lement, de többet nem mutatta magát. Neje nyugtalan lett s keresésére indult; a kocsi ott találta a verem előtt, s férjét a verem fenekén. Rémlátásban sikoltani kezdett s beleugrott a verembe, azonban ott élettelenül omlott össze. A sikoltásra összeszaladtak a szomszédok, s a nő és férjét kihúzták a veremből; a nő nagy-nehezen magához tért, de a férj már hideg volt.

— A föld alakja — és nagyságának meghatározására az orvos a magtárak gyakori és különösen azon alkalmakkal szőlőzetének szükségét, midőn valaki be akar menni, e szomorú eset is igazolja.

— (A gabonakivitel: mérleg.) Egy magyarországi sváb faluban egy gazdaember veremből buzát akart kivenni, s le csak lement, de többet nem mutatta magát. Neje nyugtalan lett s keresésére indult; a kocsi ott találta a verem előtt, s férjét a verem fenekén. Rémlátásban sikoltani kezdett s beleugrott a verembe, azonban ott élettelenül omlott össze. A sikoltásra összeszaladtak a szomszédok, s a nő és férjét kihúzták a veremből; a nő nagy-nehezen magához tért, de a férj már hideg volt.

— A föld alakja — és nagyságának meghatározására az orvos a magtárak gyakori és különösen azon alkalmakkal szőlőzetének szükségét, midőn valaki be akar menni, e szomorú eset is igazolja.

— (A gabonakivitel: mérleg.) Egy magyarországi sváb faluban egy gazdaember veremből buzát akart kivenni, s le csak lement, de többet nem mutatta magát. Neje nyugtalan lett s keresésére indult; a kocsi ott találta a verem előtt, s férjét a verem fenekén. Rémlátásban sikoltani kezdett s beleugrott a verembe, azonban ott élettelenül omlott össze. A sikoltásra összeszaladtak a szomszédok, s a nő és férjét kihúzták a veremből; a nő nagy-nehezen magához tért, de a férj már hideg volt.

Melléklet a Vasárnapi Ujság 29-ik számához 1869. jul. 18.

T Á R H Á Z.

Irodalom és művészet.

— (Heckenast Gusztáv kiadásában) több érdekes munka jelent meg. Legelső helyen említjük — minthogy napjainkban oly ritka a szépirodalmi mű — Jósika Miklósnak és Jókainak népszerű kiadása regényeit, melyeknek egy-egy kötet 50 kr. Jósika regényeiből (ez első kiadásban) megjelent a 29 — 32-ik kötet: „A hat Uderszky leány.” 4 kötet, ára 2 ft; Jókai regényeiből a 48 — 55-ik kettős kötetek, nevezetesen „Szegény gazdagok,” három kettős kötetben, ára 2 ft 60 kr.; és „A magyar elődökből,” elbeszélések, ára 80 kr. — Továbbá megjelent: „Okmánytár Magyarország függetlenségi harczának történetéhez 1848 — 1849” című nagybecsű gyűjteményből a második kötet, közli Pap Dénes; az 564 lapra terjedő kötet ára 3 ft 60 kr. — „Az 1865 — 7. és 1868-ik évi törvények, ugy azok életbeléptetése és végrehajtása tárgyában kibocsátott miniszteri rendelekek gyűjteménye.” Hivatalos adatok után közli Szenczey Gusztáv, kir. váltó törvényszéki bíró. Két nagy füzet ára 2 ft. — „Függetlenség törvénykezési perrendtartáshoz.” A miniszterium által kibocsátott törvénykezési rendelekek gyűjteménye, ügyvédek és bíróságok használatára, hivatalos adatok nyomán összeállítva. Első és második folyam. Ára 80 kr. — „A magyar esztendővénny és esztendőjárás.” Szenczey Gusztáv, második kiadás, ára 2 ft. — „Előadások Magyarország történelméről.” Keresk. és ipariskolák számára írta Maár Péter Pál. 3-ik füzet ára 80 kr. — „A magyar szabadságharcz története.” Irta Vargyas Endre. 8-ik füzet, képekkel. Az egész mű ára 3 ft. — „Nemzeti Múzeum” cím alatt pedig a következő két kötet jelent meg, „Magyar Népdalok.” (a legkedveltebb gyűjteményekből összeállítva), és „Boldogháza,” mely a „Vasárnapi könyvtár” szerzett olvasmánya volt; s a kötetek ára 50 — 50 kr. — „Tarka világ és képes regék.” Szerk. Aldor Imre. 1869. 9 — 12 füzet. Számos képpel. Egyes füzet ára 25 kr.

— (A „Századok”) június füzetét vettük; tartalma nagyobb részét, a történelmi társulat máj. 30-diki nagygyűlésének tárgyai teszik jelesen: gr. Mikó Imre elnöki megnyitó beszéde, Thaly Kálmán titkári jelentése, Tölgyi Arnold emlékezőbeszéde Ráth Károly felett. Van ezeken kívül egy értekezés báró Nyáry Albertől Posthumus Istvánról, az utolsó Árpád-király atyjáról olasz források után, két bírálat s a tárczában apróságok.

— („Közbiztonság”) címmel Forster József szerkesztése és Kakujay Adolf főmunkatársasága mellett egy rendőri szaklap első száma jelent meg és küldetett be szerkesztőségünkhez.

— („Szeged”) „Darázs” cím alatt humoristikus lap indult meg, képekkel illusztrálva, melynek szerkesztője Lévyay Ferencz, főmunkatársa Benke Ferencz, képeit pedig Schönberger és Német készítik.

— (B. Orbán Balázs) kijelenti, hogy „Székelyföld” című munkájának harmadik kötetét, mely Háromszék ismertetőjét tartalmazza, 10 — 12 nap múlva megjelenik. Fölkéri tehát a gyűjtőket, hogy iverket mielőbb beküldjék sziveskedjenek, miután a mű megjelentével azonnal a nagyobb bolti ár lép életbe, vagyis 4 ft, míg most a kötet 2 ft 50 kr-javal rendelhető meg. Szerző lakása váci utca 9. szám.

— (A „Századok”) június füzetét vettük; tartalma nagyobb részét, a történelmi társulat máj. 30-diki nagygyűlésének tárgyai teszik jelesen: gr. Mikó Imre elnöki megnyitó beszéde, Thaly Kálmán titkári jelentése, Tölgyi Arnold emlékezőbeszéde Ráth Károly felett. Van ezeken kívül egy értekezés báró Nyáry Albertől Posthumus Istvánról, az utolsó Árpád-király atyjáról olasz források után, két bírálat s a tárczában apróságok.

— („Közbiztonság”) címmel Forster József szerkesztése és Kakujay Adolf főmunkatársasága mellett egy rendőri szaklap első száma jelent meg és küldetett be szerkesztőségünkhez.

— („Szeged”) „Darázs” cím alatt humoristikus lap indult meg, képekkel illusztrálva, melynek szerkesztője Lévyay Ferencz, főmunkatársa Benke Ferencz, képeit pedig Schönberger és Német készítik.

— (B. Orbán Balázs) kijelenti, hogy „Székelyföld” című munkájának harmadik kötetét, mely Háromszék ismertetőjét tartalmazza, 10 — 12 nap múlva megjelenik. Fölkéri tehát a gyűjtőket, hogy iverket mielőbb beküldjék sziveskedjenek, miután a mű megjelentével azonnal a nagyobb bolti ár lép életbe, vagyis 4 ft, míg most a kötet 2 ft 50 kr-javal rendelhető meg. Szerző lakása váci utca 9. szám.

— (A „Századok”) június füzetét vettük; tartalma nagyobb részét, a történelmi társulat máj. 30-diki nagygyűlésének tárgyai teszik jelesen: gr. Mikó Imre elnöki megnyitó beszéde, Thaly Kálmán titkári jelentése, Tölgyi Arnold emlékezőbeszéde Ráth Károly felett. Van ezeken kívül egy értekezés báró Nyáry Albertől Posthumus Istvánról, az utolsó Árpád-király atyjáról olasz források után, két bírálat s a tárczában apróságok.

— („Közbiztonság”) címmel Forster József szerkesztése és Kakujay Adolf főmunkatársasága mellett egy rendőri szaklap első száma jelent meg és küldetett be szerkesztőségünkhez.

— („Szeged”) „Darázs” cím alatt humoristikus lap indult meg, képekkel illusztrálva, melynek szerkesztője Lévyay Ferencz, főmunkatársa Benke Ferencz, képeit pedig Schönberger és Német készítik.

— (B. Orbán Balázs) kijelenti, hogy „Székelyföld” című munkájának harmadik kötetét, mely Háromszék ismertetőjét tartalmazza, 10 — 12 nap múlva megjelenik. Fölkéri tehát a gyűjtőket, hogy iverket mielőbb beküldjék sziveskedjenek, miután a mű megjelentével azonnal a nagyobb bolti ár lép életbe, vagyis 4 ft, míg most a kötet 2 ft 50 kr-javal rendelhető meg. Szerző lakása váci utca 9. szám.

— (A „Századok”) június füzetét vettük; tartalma nagyobb részét, a történelmi társulat máj. 30-diki nagygyűlésének tárgyai teszik jelesen: gr. Mikó Imre elnöki megnyitó beszéde, Thaly Kálmán titkári jelentése, Tölgyi Arnold emlékezőbeszéde Ráth Károly felett. Van ezeken kívül egy értekezés báró Nyáry Albertől Posthumus Istvánról, az utolsó Árpád-király atyjáról olasz források után, két bírálat s a tárczában apróságok.

— („Közbiztonság”) címmel Forster József szerkesztése és Kakujay Adolf főmunkatársasága mellett egy rendőri szaklap első száma jelent meg és küldetett be szerkesztőségünkhez.

— („Szeged”) „Darázs” cím alatt humoristikus lap indult meg, képekkel illusztrálva, melynek szerkesztője Lévyay Ferencz, főmunkatársa Benke Ferencz, képeit pedig Schönberger és Német készítik.

— (B. Orbán Balázs) kijelenti, hogy „Székelyföld” című munkájának harmadik kötetét, mely Háromszék ismertetőjét tartalmazza, 10 — 12 nap múlva megjelenik. Fölkéri tehát a gyűjtőket, hogy iverket mielőbb beküldjék sziveskedjenek, miután a mű megjelentével azonnal a nagyobb bolti ár lép életbe, vagyis 4 ft, míg most a kötet 2 ft 50 kr-javal rendelhető meg. Szerző lakása váci utca 9. szám.

— (A „Századok”) június füzetét vettük; tartalma nagyobb részét, a történelmi társulat máj. 30-diki nagygyűlésének tárgyai teszik jelesen: gr. Mikó Imre elnöki megnyitó beszéde, Thaly Kálmán titkári jelentése, Tölgyi Arnold emlékezőbeszéde Ráth Károly felett. Van ezeken kívül egy értekezés báró Nyáry Albertől Posthumus Istvánról, az utolsó Árpád-király atyjáról olasz források után, két bírálat s a tárczában apróságok.

— („Közbiztonság”) címmel Forster József szerkesztése és Kakujay Adolf főmunkatársasága mellett egy rendőri szaklap első száma jelent meg és küldetett be szerkesztőségünkhez.

— („Szeged”) „Darázs” cím alatt humoristikus lap indult meg, képekkel illusztrálva, melynek szerkesztője Lévyay Ferencz, főmunkatársa Benke Ferencz, képeit pedig Schönberger és Német készítik.

— (B. Orbán Balázs) kijelenti, hogy „Székelyföld” című munkájának harmadik kötetét, mely Háromszék ismertetőjét tartalmazza, 10 — 12 nap múlva megjelenik. Fölkéri tehát a gyűjtőket, hogy iverket mielőbb beküldjék sziveskedjenek, miután a mű megjelentével azonnal a nagyobb bolti ár lép életbe, vagyis 4 ft, míg most a kötet 2 ft 50 kr-javal rendelhető meg. Szerző lakása váci utca 9. szám.

lyök olyan volt, mint 6 egymás mellé illesztett árpaszem. Hallottunk a tudós világ mozgalmairól is e téren, s a mozgalmakról, melyekkel hazánk is részt kellene venni ezekben. Sürgeti Tóth Ágoston a csillagász-torony visszaállítását a Gellért-hegyen, és utóbb még kettőnek felszerelését. Következtek a jegyző jelentései. A magyar orvosok és természetvizsgálók felhívták az akadémiát, hogy fűmmei nagy-gyűlésén leendő képviseltetéséről gondoskodjék. Kubinyi Ágoston elnöklété alatt azok, kik ott jelen lesznek az akadémia tagjai közül fogják képviselni az akadémiát.

— (Heinrich Ferencz, 1849-ben Komáromvárnokkari alezredes.) jelenleg az állami vaspályánál mérnök, a m. n. múzeumnak a komáromi erőssítései igazgatóság peesztjét koronával, és a komáromi várnok kázi igazgatóság, korona nélküli peesztjét ajándékozta. Ily módon lassanként az 1848 — 1849-diki peeszték birtokában leendő nemzeti intézetünk.

Egyház és iskola.

— (Komáromban és Kassán) a városi képviselőtestület felekezeti nélküli községi iskolák felállítását határozta el.

— (A pápai főtanodában) folyó évi julius hónap tartandó vizsgák rendje: I. Az akadémiában és gymnasiumban jul. 17-től 24-ig. II. Az érttségi vizsga írásbeli része jul. 11. 12. — szóbeli része jul. 25 — 27-ig. III. A bírói államvizsga jul. 26 és ezt követő napokon. — A főtanodai igazgatóság.

— (A kisújszállási hely. hitv. 6 osztályú közép tanodában) a községi és folyó hó 25, 26 27-ik napján fognak tartatni.

— (A kis-kőrösi templom) építésére Ivánka Imre 100 fot adományozott.

— (A jászberényi főgymnasium) a közoktatási miniszter által ideiglenesen felhatalmazott érttségi vizsgálatok tartására.

— (A siketnémeti kir. intézetében Vácson.) f. évi jul. hó 31-ik napján, délelőtti 9 órakor kezdődik a nyilvános vizsgálat. Az igazgató, Zsigmondovics Mihály tisztelettel meghívja az alkalomra az érdekelteket.

— (A pesti m. kir. egyetemen) a mult iskolai idoszak alatt 2230-an hallgatták a tudományokat. Ezek közül a theológiát 75-en, jogot 1199-en, orvosi tudományokat 477-en, bölcsészetet 124-en, gyógy-szerészeti tantárgyakat 98-an, sebészetet 172-en, szülészetet 85-en. A philosophiai tantárgyakat hallgatták azonkívül 30-an a theologia, 600-an a jog, a fakultásban 1771-en rendes és 104-en rendkívüli hallgatók voltak. Felekezeti nézve 1205 kath., 84 görög-kathol., 42 görög-keleti szertartású, 214 ágost. evangélikus, 260 református, 4 unitárius és 420 izraelita. Ezek közül a magyarországiak száma 2041, erdélyieké 90, horvátországiaké 6, tótországiaké 6, határőrvidékieké 6, a különböző osztrák tartományoké 61, s idegen államoké 17.

Ipar, gazdaság, kereskedés.

— (A m. övári aratógép versenynél) az önkormányzati bíró gépek közül az 1-ső díjat Mac Cormik, a 2-at Hornsby, a 3-at Howard; a kézi lerakó gépek közül az 1-ső díjat Mattison, a 2-at Kearsley, a 3-at Kachelmann cége nyerte el.

— (Az „Athenaeum” irodalmi és nyomdai részvénytársulat) közelebb tartott közgyűlésén az üzlet működéséről tett jelentés szerint a nyomda jelenleg 12 gyors- és 6 kézi sajtóval dolgozik; a szedők száma 126. — A nyereségből egy-egy részvényre 10 ft osztalék jutott.

Balesetek, elemi csapások.

— (Pécsett) mult héten roppan jegvérs pusztította a szőlőket s vetéseket; hol a jég valamit megkímélt, a nagy vízműs rombolt, s a hegyekről leszakadó ár a város utcáit is ellepte s egész körtöröslasokat hordott be.

— (A pozsonyi hajóhíd) mult vasárnap este szétrobbantotta egy hullámoktól gazdátlanul továbbított hajó, melyen 100 öl fa volt. A hajót még az éjjel összeszedték, emberélet nem veszett el, de a kár — elég jelentékeny.

— (A pesti kártyafonodát) a napokban két helybeli és két straszburgi kereskedő meglátogatván, de Paule igazgatóval az u. n. emelőgépén akartak leereszkedni. Az egyensúlyozó azonban nem levén rendben, a gép oly gyorsasággal ereszkedett le, hogy a rajta levő öt férfi jobbra-balra repült. Salm pesti kereskedő lábát törte, az igazgató és egyik straszburgi kereskedő pedig könnyedén megsejült.

Közlekedés.

— (Félegyháza s Halas közt) lövonatu vasutat terveznek. Nagyon elkölne az ottani Saharában.

— (A Kolozsvár és Várad közti vasut-vonalon) nincs pont, mely annyira felhívja a figyelmet és bámulatot, mint Sztána, B.-Hungad közelében, Latogatják is eléggé, mint valami bucsujáró helyet. A bámulat méltó tárgya egy körülbelül 40 öl széles völgyön 17 ölnyi magasságban épült óriási töltés, mihez a két hegynek ugyanily magasságban levágása járul.

Mi ujság?

— (A képviselőház) f. hó 15-kén tartotta a szünet előtt utolsó ülését. A jul. 14-ki ülésben az igazságügyminiszter a legfőbb bíróságok három vádolt tagja iránt adott felvilágosításokat. Kijelenté, hogy igazságtalanul vádolták Hongell-müllert és Kossalkót azzal, hogy az ostromállapot alatt több magyar hazafit idélték el. Hengelmüller az ostromállapot egész idején alatt nem is véselt hivatal. Kossalkó sem volt tagja semmiféle vér-vagy vész-bírószágnak, s a képviselőházban is sokan vannak, kik bizonyosságot tehetnek arról, hogy Kossalkó befolyását inkább megmentette, mint vádolóra használta. Mindkettő szepőlőten magánjelméről s kitűnő bírói képességről meg van győződve, s így nem volt oka bírói állásuktól őket megfosztani. — Az igazságügyminiszter még Almásy Sándor azon vádjára felelt, hogy egy most kinvezett főtörvényszéki tag 4000 fttal meg engedé magát vesztegettetni. Almásy Sándor e vádat előtte oda módosította, hogy ez az illető bírónak még ügyvéd korában történt, midőn az ügy-ezer ftnyi díjat kötött ki magának, de okmányokkal ezt sem igazolta. A magyar törvény — mondá az igazságügy — ilyesmit megenged, s miután a kérdéses dolog 1864-ben, tehát a magyar törvények uralma alatt történt, ez az eset törvényellenes dolgot nem foglal magában. Az igazságügy tehát „kénytelen e vádat alaptalannak jelenteni ki,” egyszersmind fölkérve a képviselőket, hogy a bírói tekintély megóvása végett ily alaptalan tadmadosktól tartózkodjanak. Erre Almásy Sándor felszólt, mondván, hogy ő azt állítja, miszerint ez ügyvéd pusztán sürgetéseért kötött ki ily nagy díjat, s meg is nevezi az illetőt. „Ez ügyvéd s most semmitől sem őrülök — ugy mond — Tóth Lőrincz.” Erre élénk mozgás támadt, mig-nem az igazságügyminiszter kijelenté, hogy e házban gyanúsításnak nincs helye, csak vádnak, s ha Almásy S. fantartja vádját, nyujtsa be írásban documentumokkal együtt, hogy a legszigorubb vizsgálatot elrendelhesse;

Titkos betegségeket

még makacs és üdült bajokat is úgy kóroddában, mint magán gyakorlat folytán több ezer beteg legjobbnak bizonyult mód szerint, sokszor **a nélkül, hogy a beteg hivatásában vagy életmódjában gátlólatnak, gyötkeresen, biztosan és gyorsan** gyógyít

Med. dr. Helfer Vilmos

Pest, király-utca 27. szám Medetz-ház

ban, 1-ső emelet, délelőtt 7–9-ig, délután 1–4 óráig.

1 Salm sorsjegy.
1 Clary »
1 Genois »
1 Pálffy »
1 budai »
1 Waldstein »
1 Keglevich »
1 Windischgrätz sorsjegy és
1 badeni 35 flos sorsjegy.

Díjazott levelekre azonnal válaszoltatuk, s kívánatra a gyógyszeresek is megküldetnek.
501 (12-12)

Régi pénzeket

és mindennemű régiséget, drágakövet, lovagló és nyeregzserszámokat lotakárokkal együtt, arany, ezüst és drágakövekkel kirakva; továbbá gyöngyöt, színeskővet, aranyat, ezüstöt, ásványokat vesz és cserél a legmagasb áron.

**Régiségek és természetiel
irodája.**

570 (1-4)

Pesten, Dorottya-utca a Lloyd ép
letben, 14. sz. a.,

hol egy nagy választéku raktár mindekre
régiségek, régi pénzek, gombok, órák
és mentekőtökből a legolcsóbb áron, u
szintén egy nagy raktár ásványok, le
kék, bogarak, madárbőrök, tojás
szeművek is találhatók. 560 (3—

minden könyvtárunknál kapható

sról írott könyve, melyet dr. Rink Frid

Kant Immanuel pedagógiaja vagy nevelésről írott könyve, melyet dr. Rink Fridrik Tódor németül kiadott. Magyarra fordítva s függelékkel megtoldva id. Manó Péter által. (VIII, 112 l., 8-rét) füzve 80

Kogler N. J. Általános vagy elméleti államtan. (VIII, 232 lap, Nyolczadik
füzve 1 ft. 60

**Ribary Ferenc. Magyarország oknyomozó történelme. A lyceumok és közép-
nodák felsőbb osztályai számára. (IV és 432 lap, 8-rét) fűzve . . . 1 ft. 80**

hő.

HSE

ar
za.
nyí kit
pítő-s
bb.
vari
ef

és, sárga
ak a világhírű
de L
dhatja vissz
gálta, valamennyi
el hibátlan szé
m 10 krral töl
Lohse ud
k Józse
g Debrecen
y. N.-Várad:

...postafiókba: 46,1

Értéke
ifjúság
YS
omt
ág meg
ezt is
30 kr.,
rassee
TÖ

Lő, nap
szépséget és
e L
pitő lili
rrvosi hatósá
rfi egyedül
isebb 1 ft. 8
Jägerst
sten'
7. sz.
Esze

zép
A s
d
szép
rályi c
és fé
kr., k
lin,
Pe
király
yl: N

U,

Nincs fő
FA
Ezt a f
vos-egylet, sz
nagy üvegnek
Főraktár

Heckenast Gusztáv könyvkiadó-hivat
ban Pesten (egyetem-utca 4. sz. a.), me
lentek és minden hiteles könyvkereskedé

Horváth Mihály.
A magyarok történe

Negyedik javított kiadás.
1868 (586 lap, 8-rét) velinpapíron, a
vászonba kötve 4 ft. 50 kr.

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztáv.** — Nyomatott saját nyomdájában Pesten 1869 (egyetem-utca 4-ik szám alatt).

mettelhet a Vasárnapi Újság
 № 29. képm. hoz.

L

részt a kápolnában temették el. V. István is, ki két évi uralkodása után (1272) a királyi széket koporsóval cserélte föl, e szigeten, hol nővérével sok boldog órát töltött, vörös-márvány koporsóban a Mária-egyházban temettetett el.

Csakhamar Margit elhunytja után csodatételeinek terjedt híre s a nép szentnek kezdé tisztelni. A rejtélyes dolgokat kedvelő legenda következő esetet beszéli róla:

IV. (Kun) László király, V. István fia meg gyermekkorában oly veszélyes betegségbe esett, hogy az orvosok gyógyíthatatlannak nyilatkozták ki, s környezői, már mint halál áldozatát siratgatták, mivel benne semmi életjel nem vettek észre. Ekkor a király nővére Erzsébet apáczá, az idvezült Margit fűtölát küldé el fivérének, s társnővel ájtatosan imádkozott a gyermek király felidüléséért. A haldoklónak fejét a fűtölba takarák, miközben a jelenlevők letérdeltek s imádkoztak. Csakhamar jötekon veríték kezdett

gyöngyözni a fiatal király homlokán; fölveté szemeit, megismerte a körüle állókat, s meggyógyult. Teljesen visszanyert egészszéggel zarándokolt aztán nagynénje sírjához s egész lélekkel rajta volt, hogy az a „boldogságos“ akasorába fölvetéssék, azonban csak Hollós Mátyás királynak sikerült, a pápánál Margitnak ezimzet kieszközölni. Szentek közöavattatásáért nagy buzgalommal fáradozott III. Ferdinánd is a szent széknél, de sikert nélkül.

Az említett Mária-kolostor
ról a szigetet Mária-szigetnek
később pedig Margit emlékezé-
sére Margit-szigetnek nevezték.

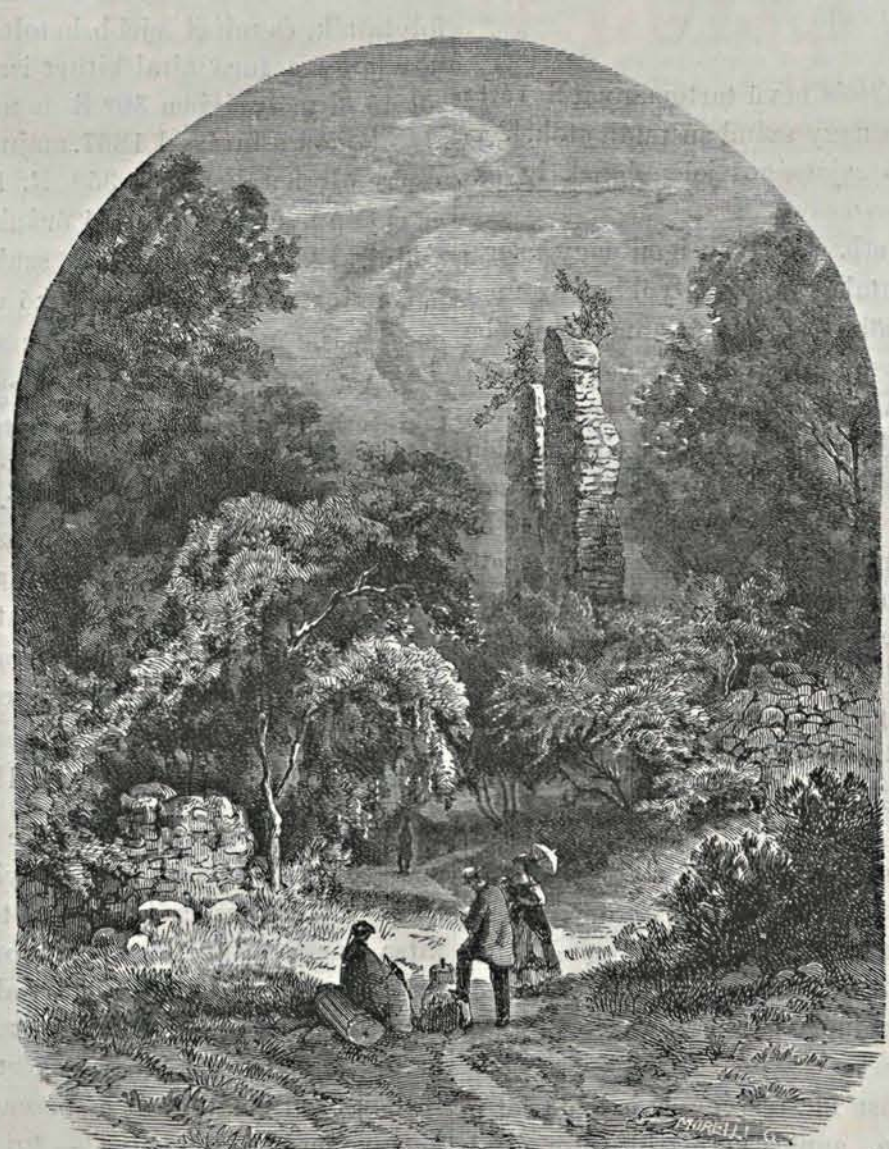

A fent említett három kolostoron kívül a Margit-szigeten a minoritáknak is volt kolostora; ennek építését IV. Béláralkodása végén (1270) kezdette meg, de csak V. István végezteté be 1272-ben. Volt továbbá a szigeten két kastély, egyik az ápoládások- vagy Jánosvitézei, másik a sziget éjszaki csucsán az esztergami érseké, Sz. Pál nevű kis helységgel együtt.

— Még lehet némi nyomairól beszélni, hol a nevezett négy kolostor s két kastély állott. A Mária-kolostor és templom romjai a szigetnek keleti részén láthatók; az ehhez közel eső omladék valószínűleg a domokos-rendiek zárdájának, míg a nádori lak mellett romok hihetőleg a praemonstratériek kolostorának maradványai.

A sziget történetében később gyászos fordulat állott be. 1526-ban, a mohácsi vész után a keresztnek pusztulnia kellett a felhőhöz elöl. Szerzetesek és zárdaszűzek menekülni kényszerültek. A Domokos szülei ekkor fölszedék a sírból Margit hamvait, s azzal először Körömdre futottak, majd érseki védelem alatt Nagyszombatba.

A Mária-kolostor megmaradt apáczái végre Pozsonyban :
n, Klára-zárdaszűzeknél lettek menhelyet, s mivel e rend kebeléb

A **Mária-kolostor** romjai a Margit-szigeten.

fölvették, II. Mátyás király a margit-szigeti apácák minden javát e clarissáknak adományozta.

Midőn a Klára-szüzek 1714-ben Budára jöttek s ott saját zár-dájukba vonultak, a Margit-sziget is tényleg birtokukba esett, melynek fölölátásuk órájáig (1782.) tulajdonosai voltak. Ekkor a sziget a vallási alap javaihoz csatoltatott, utóbb pedig a csabai uradalommal együtt József főherczeg és nádor birtokába jutott. Azóta némelyek Nádor-szigetnek is nevezik.

József főherczeg a bájos szigetet pompás parkká alakította, melyet a közönség részére is nyitva tartott, úgy azonban, hogy csak a budai oldalról engedtetett meg az odamenetel. A közlekedést könnyű kis csónakok tartották fenn egész a folyó évig. Azonban ily gyarló közlekedés mellett a szigetet kevesen látogatták, s napról napra fogyott belőle a közönség, míg nem legközelebb az érdekeltég egyszerre ismét felébredt iránta. József nádor elhunyt után ugyanis legidősb fiára István nádorra, ennek magtalan halálával pedig öccsére József főherczegre szállván a sziget birtoka, ez elhatározta az addig jóformán csak a természetre bízott szigetet új munkálatok és építkezések által emelni, sőt később azt nagy-szerű fürdő- és mulató-helylvé varázsolni át.

1867-ik év tavaszán hire terjedt, hogy a Margit-szigeten ártézi kutat fúrnak. Mivel e kutfurási munkálat szerencsés sikere tett legtöbbet, mint alább előadandjuk, József főherczeg érintett elhatározására s az képezi a Margit-sziget e legújabb korszakának s nagy jövőjének is első mozzanatát és alapját, nem mehetünk tovább, míg arról s általában az ártézi kutakról néhány ismertető szót nem szólunk.

II.

Az ártézi kut Franciaország Artois nevű tartományától vette nevét, hol ilyenmü kutak különösen nagy számban találhatók. Természettani okát a rajtok észlelhető sajátságos jelenségnek igyekszünk röviden érthetővé tenni.

A légköri nedvesség eső-, hó- stb. alakjában igen nagy mennyiségben hull le a földre, s a mi patakokban és folyókban azonnal le nem foly, a föld felületén s felsőbb rétegein át annak mélyébe beszivárog. E beszivárgás, a szerint a mint víztől át- vagy át nem hatható közeteket s egyéb rétegeket talál, függélyesen, részsutosan, vagy oldalaslág is történik a föld mélyé felé. Ha már az így minden irányban elszivárgó víz, valamely likacsos s így a víztől áthat-ható réteget talál, abban igen nagy mennyiségben meggyűl; és ha e likacsos réteg alatt is, fölött is tömöttebb, a víztől át nem hatható réteg fekszik: természetes, hogy a mind nagyobb mértékben összegyűlő víztömeg mind alsó, mind felső talajára nyomást fog gyakorolni, nem tudván beléjük hatolni s bennök elterjedni. Képzeljük most e három réteget mint egy medence alakjában, az egész egy nagy víztartót képez, melyből a víztömeg nem talál tovább kifolyást. Ha a vizet borító rétegben repedések, vagy más természetes nyílások vannak, akkor a víz a hydrostaticus nyomás folytán annál magasb sugárban nyomul föl, minél mélyebben fekszik e nyílás a medenczében, s így minél nagyobb a víztömeg, mely az alább fekvő vízrésekre a nyomást gyakorolja. Függ a föltö-rekvő vizsugár magassága az említett nyílás irányától és alakjától is. A szökellés t. i. annál magasb, minél egyenesebb vonalu, s minél függélyesb irányu a repedés.

Természetes, hogy efféle nyílást mesterségesen is lehet létrehozni a víztömeget fedező rétegben, annak keresztülfurása által; és minthogy a furás által létrehozott nyílás mindenkor szabályos, t. i. egyenes és függélyes, a víz rendesen sokkal nagyobb erővel szökik ki a mesterséges nyílásból, mint a természetesből, mert a természetes nyílást alig képzelhetni kisebb-nagyobb szabálytalanság nélkül, melyen a vízszökellés ereje megtörik. A természetes nyíláson keresztül törő víz annál fogva rendesen csak a föld színeig buzog fel, míg a mesterségesből jövő, nagy magasságokig emelkedik.

Ha ezeken kívül még tekintetbe vesszük, hogy a hőmérsék a föld mélyével mindinkább növekedik, az is világossá lesz előttünk, hogy az ilyenmü források vize mindig melegebb, mint a közönséges forrásoké, melyek vize nem oly nagy mélyről jó a föld bensejéből.

A ki már most Budaváros vidékének földtani viszonyait csak felületesen is ismeri, tudni fogja, hogy azok ily meleg forrásoknak

igen kedvezők. A magaslatokon dolomitot, mész- és homokkőveket találunk, melyeket hatalmas agyagréteg fűd. A dolomit pedig és a homokkővek likacsosak, míg a mészkőben rendesen sok üreg van s egész menetek vonulnak át. Ezeket szivacskepen magokba szívják a légköri csapadékot, és miután a vízhatlan agyagréteg annak kifolyását gátolja, nagyon mélyre leviszik magokkal, hol a víz megmelegszik, és az agyagréteg természetes nyílásain keresztül a föld színére buzog. Ily földtani viszonyok hozták létre a Császárfürdőt, a Ráczfürdőt, a Rudasfürdőt, a Margit-sziget stb. meleg forrásait.

A Margit-sziget felső részén, a nyugoti oldalon, mint tudva van meleg forrás buzogott ki, mely szintén ugyanazon melegforrások csoportozathoz tartozik. Bármily meglepőnek látszassék is ily meleg forrást szigeten, tehát egy minden oldalról hideg vízzel körülvett földön találni, e jelenség épen nem egyedüli ikerfővárosunk környékén. Így például a Margit-szigeten felül egy keskeny homok-zátonyon, mely csupán nagyon alacsony vizálláskor emelkedik a víz színe felé: az u. n. Fürdő-szigeten, több fölfakadozó meleg forrást találhatni, melyek magas vizálláskor a Duna hullámaiban vesznek el, de alacsony vízzel világosan megkülönböztethetők.

A Margit-sziget mostani birtokosának József főherczegnek, megbízottja Szuborics tanácsos által, — Zsigmondi Vilmos mérnök azt javasolta, hogy furjanak a sziget felső végén az említett melegforrás helyén ártézi kutat, melynek forró vizétől, gyógyezelőkre igen nagy szolgáltatásokat várhatni. A kutfurás e javaslat folytán 1866. decz. 21-én megkezdett. A furó keresztül hatolt 4 öl és 3 lábnyi homok- és kavicsrétegen, s ekkor az agyagréteghez ért. A furást folytatták, és minél lejjebb hatoltak, annál magasb hőfokot találtak, úgy hogy a furó által kiturt iszap 32 öl mélységben már 24° R., sőt 45 öl mélységben 30° R. hőmérsékü volt.

Midőn a furással 1867. május 13-án 62 öl és 3 lábíg értek, egyszerre oly hatalmas, és 35° R. forróságu vizsugár tört elő, hogy az ekkép nyert hévizet 24 óránként százezer akónyira lehetett becsülni. Ekkor a furólyukra szűkebb csövet alkalmaztak, s ezen át naponként mintegy 50,000 akó viz szökött fel 3 1/2 ölnyire. E magasság és e mennyiség azóta nem változott.

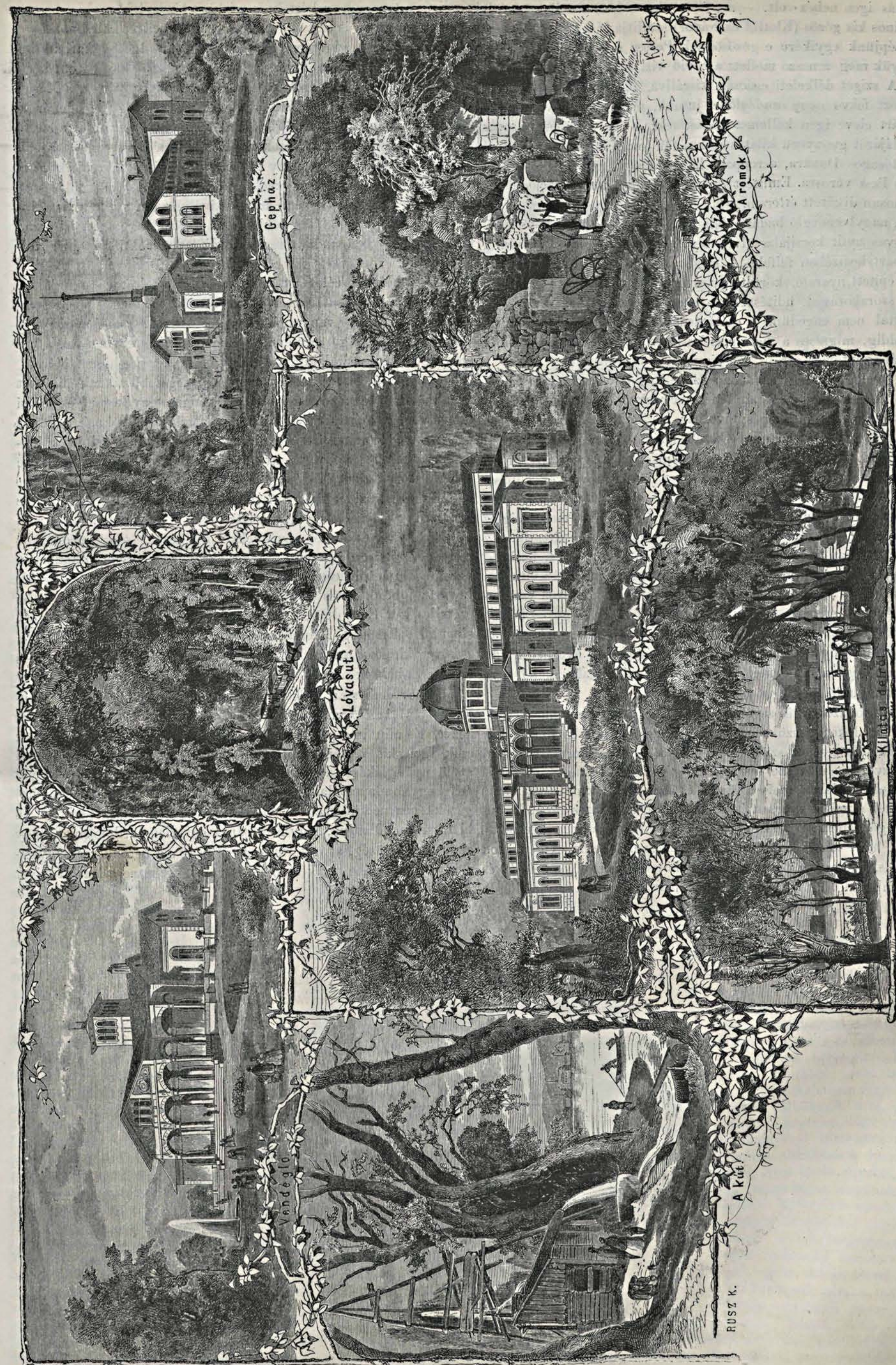
A víz, a minőséget illetőleg, mint előrelátható volt, minden tekintetben egyezik a szigettel átellenben fekvő Császárfürdő és Lukácsfürdő vizével, és noha a margit-szigeti valamivel alacsonyabb hőfoku, ugyanazon gyógyerővel bír. E szintelen, tiszta ártézi víz vegykémlete, egy font viznél 9.080 szemer idegen alkatrészeket mutat ki, melyek közt mész, magnésia és szénsav játszik a főszerepet. Különös sajátsága, hogy a vasat gyorsan emészti és ha magáról csorog le, likacsos mészkérget rak le és az alátett faedényeket pár nap alatt e mészkéreggel vastagon bevonja.

III.

József főherczeg, a furás e fényes sikerét látván, elhatározta magában, hogy a szigeten oly nyilvános fürdőintézetet létesít, mely nagyszerűség, és czélszerűség tekintetében egész Európában ritkítsa párját. Ennélfogva Szuborics tanácsoson kívül érintkezésbe tette magát dr. Heinrich jeles balneológgal, kinek hírét a vezetése alatt álló, kitünőleg berendezett fürdőintézetek a haza határain túl is messze elvitték, s kinek szakértőbb és méltóbb vezetőre az egész fürdőintézet előállítását és berendezését bizni, valóban, a külföldön keresve sem lehetett volna, — továbbá Ybl hírneves építésszel, kire az épületek tervezése s elkészítése bízott. József főherczeg nemes áldozatkészsége, és ily vezetők szakértelme mellett bizvást nézhetünk a nagy jövőjü margitszigeti gyógyfürdő világhire elé.

A ki csak futólag is beletekintett a munkálatok alapját képező tervezetekbe, fogalmat szerezhet magának az ott fejlődésben levő nagyszerűségekről. Minthogy azonban e munkálatok csak évek múlva lehetnek készen, mi ezuttal egyelőre csak azt ismertjük meg pár szóban olvasóinkkal, a minek létrejötté a folyó év végeig várható, a későbbre tervezett építkezések és intézkedések ismertetését azon időre hagyván, midőn azok egymásután a közönség használatára készen lesznek.

Míg a régiebb időkben a Margit-szigettel való közlekedés épen nem volt rendezve, ujabban pedig azt csupán néhány kis csónak tartotta fenn Budáról, a Császárfürdő irányában, s általában az

Képek a Margit-szigetről.

odajutás igen nehéz volt, — ma félóránként, épen e célra készült két csinos kis gőzös (Klotild és Nádor) szállítja ki a vendégeket.

Lépjünk egyikére e gőzösöknek Pesten a Vigadó irányában, és tegyük meg zeneszó mellett a rövid vízi utat, mely 15 percig tart. A sziget délkeleti csúcsán kiszállva, legelőbb is a kikötővel szemközt fekvő nagy vendéglőhöz jutunk, melynek izléses modora mindjárt eleve igen kellemes hatást tesz, s melynek oszlopsoros verandájáról gyönyörű kilátás esik a fák lombjainak nyílásai közt a méltóságos Dunára, a roppant lánczidra és az óriási léptekkel haladó Pest városra. Említést érdemel ez épületben a terjedelmes és csinosan díszített étterem.

A nagy vendéglő budai oldalán, a *lóconati vasút* könnyűszerű egy lovas nyílt kocsijába ülve, folyvást lombárnyékban haladunk a balpart hosszában felfelé. A sziget közepe táján egy rom oldalához épített nyaraló, körülte gyönyörű terepnyíró tömege kínálkozik szórakozással, üdítéssel, — azonban célunk az *artézi kut.* s ezuttal nem engedünk a csábításnak, hanem tovább haladunk mindaddig, mig nem a hatalmas kútfő erős locsogása és a körülte állongáló néptömeg értesít, hogy a célhoz eljutottunk.

A meleg víz erős sugárban szökell ég felé, aztán tájékozva hull a földre vissza, és a pár lépésnyire fekvő Dunába siet. A kútfőtől keletre, néhány lépés távolban, virágokkal díszített csinos kioszk áll, hol egy vízi nimfa kezében tartott virágedény szolgál gyógyvízzel. Nem messze innen szökőkút ontja langyos vizét, mesterségesen alakított szirtre, melyekre kuszó növények kapaszkodnak.

E szökőkút mellett terül el a kisebb fürdőépület, mely még az idén elkészült és jövő tavasszal közhasználatra bocsátatik. Ez épület általában igen nemes stílusú, közepén oszlopokra nehezkedő kúptetejű előcsarnok, fülkéiben szobrokkal. A csarnokból nyílnak a fürdőszobákba vezető folyosók, melyek felülről kapják a világosságot. A fürdőszobák — számuk körülbelül 50-re megy — három osztályba sorozták, falaik márvánnyal és porcellánnal vannak fedve, és halvány ablaküvegeken át félvilágosságot nyernek kívülről. E helyiségben mindenféle ásványvizek, valamint kecsketej, savó stb. lesz kapható.

A fürdőházon fölül a gőzgép *gépháza* áll, melynek rendeltetése, hogy a fürdőket a szükséges hideg vízzel ellássa, és az utak és növények öntözéséhez szükséges vizet, a szigeten keresztül kasul vont vízvezetés csöveibe nyomja. A gépházzal gőzmosó-intézet is van összeköttetésben, mely a fürdő- és asztali ruhák mosását lehető kimélettel, s mégis gyorsan és pontosan végzi. A vizes ruhát hasonlóképpen a gőzgép facsarja ki és szárítja, sokkal gyorsabban és czélszerűbben, mint kézzel és közönséges meleggel lehetne. A gépházon magán is, bár egészen gyakorlati rendeltetésű, bizonyos kellem és izlés ömlik el, mint a szigeten általában minden a csín jellegét

viseli és a tervezők szakértelmét s izlését bizonyítja, mely a legesekélyebb tárgynak is bájt tud a czélszerűség mellett kölcsönözni.

Visszafelé a sziget bal partján indulunk. Igen jó karban tartott, egymással minduntalan ölelkező, keresztül kasul vont kerti utak vezetnek sűrű bokrok közt, zöld lombok árnyában, a Mária-templom és zárda romjaihoz. E hépelupás hely egyike a legérdekeseb helyeknek a főváros környékén. A hajdankor tisztelekre méltó képe ez: omladozó falak, melyek az idő kezének nyomait viselik ugyan, de azért még repkény és vad szőlő befutotta romjaikban is a góth stílus szépségeiről tesznek tanúságot. — A romok közt s az utak mellékein elegáns kerti székek kínálkoznak, s a hely annyira rejtelmes, hogy noha látogatókból soha ki nem fogy, folyvást csend körveszi, melyben andalítólag hangzik a bokrok közt rejtőző fülmile éneke.

E romoktól széles ut vezet a Mihály-kolostor romfalához, melyet már a lóvasuti kocsirol észrevettünk. E magas barna romfalhoz tágas épület van ragasztva: a boldogult József nádor kedvenc nyaralója. Egyszerű épület az még ma, de tervben van a kor igényeihez képest átalakítása a tulajdonos főherczeg használatára.

E nyaraló előtt egész csoportja áll a legszebb fáknak, minőket szem valaha látott: hársak, platánok, vadgesztenyék, melyek óriási terepnyíró üdítő árnyat nyújtanak az alattok járókelőknek. Különös figyelmet érdemelnek itt a tulipánfák, melyek faja nálunk különben sem mindennapi, de az itt levő példányok még általában véve is ritka nagyságúak és szépségűek.

Az egész sziget tele van természeti szépségekkel. A ki benne jár, gazdag tényszerűben látja a ritka szép fákat, galagonya-bokroktól körülveve, és kuszó növényekkel ölelkezve, — a ki pedig bármely ponton partjaira lép, felséges kilátásban gyönyörködhetik. Fenn a Duna medrének mintegy öreképen a váci és visegrádi hegyek, jobbról a vén Ó-Buda, a vár és a budai hegység; balról az erőteljes, ifjú Pest, délnek pedig a lánczid, a világ egyik legnagyobb-szerűbb építménye. Lábaiknál a Duna morajlik és erőködik a a kövel kirakott partokból egy-egy darabot elszakítani, és csinos tamariszk-bokrok mosolyogják e hiru erőködést.

Nincs ember, a ki kellemes benyomást ne vigyen haza e mulatóhelyről, mely valódi áldás a tömött és poros főváros lakóira nézve. És miután a pár évre tervezett építkezések közt, melyeknek csak igen kis részéről emlékezhettünk e cikk folyamán, svájci stílusú nyári lakások is nagy számban találhatók, — kétségen kívül áll, hogy Budapest lakosai nemsokára részint lakók, részint látogatókképpen nélkülözhetlen helyül tekintendik a Margit-szigetet; s biztosan mondhatjuk, hogy Európának egyetlen fürdője sincs, mely akár czélszerűség, akár természeti szépség s a berendezés nagyszerűsége tekintetében csak távolról is versenyezhetne a Margit-sziget fürdőjével!

30-ik szám.

Tizenhatodik évfolyam.

Pest, julius 25-én 1869.

Előfizetést föltételek: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. — Fél évre 5 ft.

Csupán Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. — Fél évre 3 ft. — Csupán Politikai Ujdonságok: Egész évre 5 ft. — Fél évre 2 ft. 50 kr.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokot illetőleg: Egy négyzet hasábját petti sor vagy annak helye egyszeri ígatásnál 10 krba, háromszori vagy többszöri ígatásnál csak 7 krba számíttatik. — Kiadó-hivatalunk számokra hirdetményeket elfogad Bécsben: Oppellik Alajos, Wollzeile Nro. 22. és Haasensteint és Vogler Wollzeile Nro. 9. — Bélyeg-díj külön minden ígatás után 30 krajczár.

Gróf Brunswick Teréz.

(1775—1861.)

Minél ritkább jelenség, annál tiszteletrémeltőbb, hogy egy főrangú hölgy, kinek az élet örömeivel, a társadalom kitüntetésekkel kínálkozik, kit fény, rang, gazdagság környez minden csábjaival, mégis ne ezek után nyuljon, hanem megvetve s eltaszítva ajkai-tól az életörömek arany csészéjét, a jótékony-ságban s abban keresen magasabb gyönyört, hogy másokért s a közjóért élhet, szenvedőket vigasztalhat, kicsinyeket és elfeledetteket ápolhat, s mint Krisztusról mondá az irás: „megüresíti magát s szolgál másoknak.“

A női és keresztényi erény ily ritka és magaslatos példáját tisztelte nemcsak egy kis kör, hanem egész hazánk, sőt a művelt külföld nagy része is gróf Brunswick Terézben, a főrangú és gazdag hölgyben, ki kora ifjúságától kezdve a nemes jótékony-ságot tűzte ki életfeladatául; az eszközöket, melyeket kezébe a kedvező szerencse adott, mások nyomorának enyhítésére használta fel, s különösen az által szerzett halhatatlan érdemeket magának, hogy hazánkban a kiseddőzés emberies és hasznos eszméjét meghonosította s az óvodák alapját megvetette.

Méltó egy bár futó, de meleg tekintet vetnünk e nemes keblű hölgy életfolyamára, mely buzditó s követendő példa gyanánt áll a nemesb természetek előtt. Hosszúra, 85 évre terjedt pályája nem annyira külső eseményekben, mint belső életben gazdag, s az ilyennek mozzanatait vagy lélektanilag kell kifejtetni, vagy csak érinteni lehet.

Korompai gróf Brunswick Mária Terézia Pozsonyban született 1775-ben. Atyja gr. B. Antal, anyja Seeborg báróné volt. A kis Teréz már zsenge korában ritka észtehetségek mellett rendkívüli nemes és érzékeny szívet árukt el. Mint a főrangú leányai rendszeren, a szülői háznál nekedett és pedig gondos s természetszerű józan nevelésben részesült,

mely nem ficzomitotta ki természeti hajlamait, nem növelt benne ferdésegeket; minek tanuja, hogy tizenégy éves korában, mikor más leányka már pipere után eped, ő legszívesebben a szabad ég alatt, a nagy kertben mulatozott, virágokat vagy a homok kagylóit szedvegetve, melyeket nagy szenvedélyekkel gyűjtött s determinált s kivált a füvészet iránti hajlamát késő koráig megtartotta.

Élénk elméje korán megveté alapját azon

tisztasággal és könnyűséggel irt és beszélt. Sajnos, hogy a hazai nyelv nem volt ezek közt. Aristokratának azt akkorban számíztve tartá a maga köréből. S Brunswick Teréz később, már ért korában, maga elhatározásából s a haza és nyelve iránti szeretetéből tanult magyarul, de anyanyelvét tökéletesen elsajátítani s könnyen beszélni soha sem volt képes. Szíve annál magyarabb volt. De első nevelése idegen voltának okát, az akkori társadalmi viszonyokon kívül, abban is kereshetjük, mert anyja német nő volt s a család többnyire Bécsben és morvaországi birtokain időzött.

Mi volt mint fiatal leánynak már szellemi irányja, egy kézirat mutatja, mely naplójából, baráti kéz által megtartva, fönmaradt. „Teréz eszménye“ ez irat czíme. Ez „eszmény“, mely a fiatal gróf leány szívet és elméjét egészen elfoglalta, s melyet csaknem a szenvedély tüzebe mártott ecsettel fest le, nem egy szép és deli udvarló, nem fényes palota, gyönyörökben ringó élet: az erény és tökély képe az, a nőiség büvös fátyolával bevonva; s eszmény bár: a gyakorlati lehetőség s a tettekre való erős elhatározás nyomja reá bélyegét. „Teréz“ mondja a többi közt: „a mit tenni fog, tökéletesen fogja tenni, s nem vállalkozik arra, a mit létesíteni képtelen, vagy a minek eredményéről biztosítva nincs. Mindent tökéletesen iparkodik tudni. Nem kíván egyebet, mint a mit maga képes magának megszerezni. Egész élete minden gazdagságát önmagában fogja föl-találni.“ — „Komolysággal párosult nyájasság honoland külsején, egész valója tiszta, mind a mi környezi, mind a mit tesz. Tisztán beszélendi anyanyelvét, öltözte, lakása tiszta leend.

GRÓF BRUNSVICK TERÉZ.

Tiszták lesznek érzelmek, gondolatai, tiszta imádsága. Tartózkodni fog mindattól, a mi aljas, nemtelen és köznapias.“ — „Cselédeit gyermekeinek tekintendi; szigorú lesz, de